

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กรณีศึกษา : กองทุนหมู่บ้านลำโพง

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

นายสุทธิพงษ์ ศรีรงค์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้าน บ้านลำโพง หมู่ที่ 13 ตำบล พุดซา อำเภอ เมือง จังหวัด นครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์อารักษ์ ชีรอำพน, อาจารย์ประครอง ส่งเสริม, 119 หน้า

บทคัดย่อ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านลำโพง หมู่ที่ 13 ตำบล พุดซา อำเภอ
เมือง จังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน สร้างงาน สร้างรายได้ และสวัสดิภาพของประชากรใน
หมู่บ้านลำโพง

วิธีการศึกษา

ทำการศึกษาจากเอกสาร และศึกษาจากภาคสนาม โดยการสังเกต , สัมภาษณ์ และสำรวจ

วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการใช้ในรูปแบบของการประเมินแบบซีพีพีโมเดล (CIPP Model) เกี่ยวกับ
บริบทชุมชน ระบบปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของกองทุนหมู่บ้าน

วิธีการเก็บข้อมูล

ใช้วิธีการเก็บข้อมูล โดยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และสำรวจ
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบรายงานตามแบบ บร.1- บร.12

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างจากสมาชิกในหมู่บ้าน
2. ผู้นำชุมชน
3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
4. สมาชิกกองทุน
5. เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้รูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน บ้านลำโพงมีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา... *สุชาติพงษ์ ภิรัตน์* .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา... *[Signature]* .....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการ และการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(อาจารย์อารักษ์ ชีรอำพน)

กรรมการสอบ

.....
(อาจารย์ ดร.โสภณ วงษ์แก้ว)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการ และการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

- 7 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี , ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่างๆที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิ เช่น

-อาจารย์ อารักษ์ ชีรอำพน และอาจารย์ ประครอง ส่งเสริม อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

- คณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ

-เจ้าหน้าที่สาธารณสุข สถานีอนามัยบ้านหนองยารักษ์

-คำปรึกษาด้านการปฏิบัติหน้าที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

-ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้านที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณชาวบ้านลำโพงที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ ตลอดจนผู้พิมพ์สารนิพนธ์ และเพื่อร่วมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ตำบล พุดซา ที่ให้คำแนะนำ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรม และส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

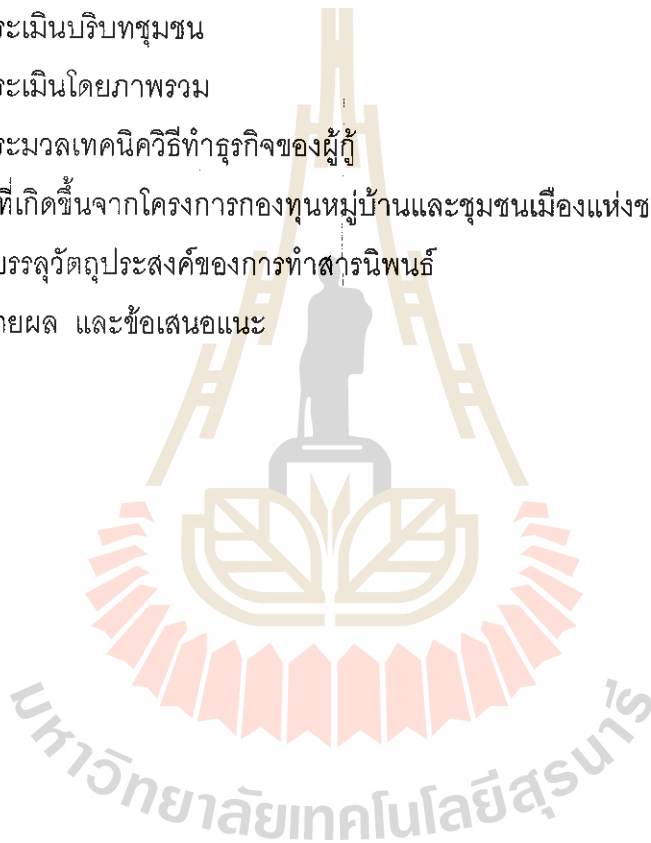
สุทธิตพงษ์ ศรีรงค์
(นายสุทธิตพงษ์ ศรีรงค์)

บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านลำโพง

สารบัญ

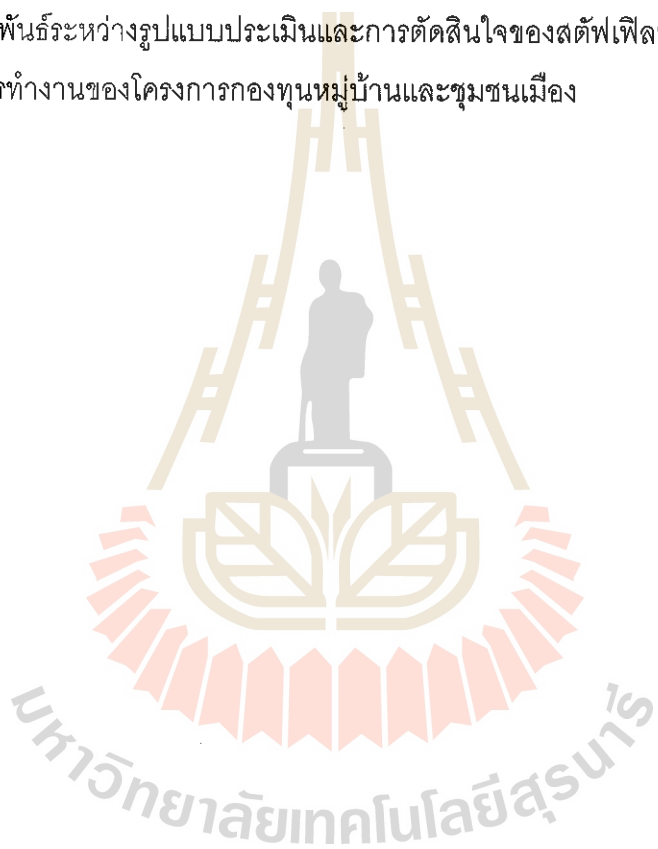
	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
สารบัญตาราง	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
1.3 กรอบความคิดทฤษฎี	3
1.4 การดำเนินการ	7
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	8
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	9
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	9
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544	11
3. วิธีปฏิบัติในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	19
4. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบ ชิพพีโมเดล (CIPP Model)	22
5. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ	24-34
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	35
1. วิธีประเมินโครงการ	35

	หน้า
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมิน	37
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	40
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	42
บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการ	43
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	44
2. ผลการประเมินโดยภาพรวม	49
3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้	54
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	55
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์	55
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	58
สรุป	58
อภิปรายผล	61
ข้อเสนอแนะ	64
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	
ภาคผนวก ข	

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1. ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบประเมินและการตัดสินใจของสต๊าฟเฟิลปีม	4
2. ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	6

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.	ตัวชี้วัดในการประเมินโครงการของหน่วยระบบ A และ B	37
2.	ระยะเวลาในการดำเนินงาน	42

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเริ่มก่อตั้งมาแล้ว 1 ปี ซึ่งมีตามแผนการดำเนินกองทุนหมู่บ้าน มี 3 ระยะ ซึ่งในระยะที่ 1 การจัดตั้งกองทุน ปี 2544 ตอนนี้จัดตั้งได้ 90% ประมาณ 64,000 กว่าหมู่บ้าน ระยะที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ปี 2545 ระยะที่ 3 การทำให้กองทุนเข้มแข็งมีการพัฒนาที่ยั่งยืนปี 2546-2547 ขณะนี้อยู่ในช่วงระยะที่ 2 ตามที่เราทราบกันแล้วว่า ปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือ การไม่มีเงินทุน หรือ ขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อให้ประชาชนนำมาพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของตนเอง การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน/ชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนให้มีขีดความสามารถจัดระบบบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง, เสริมสร้างกระบวนการ “พึ่งพาตนเอง” ของหมู่บ้าน/ชุมชนในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อแก้ไขปัญหาเสริมสร้าง “เศรษฐกิจพอเพียง” กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

จากความพร้อมของหมู่บ้านลำโพง ต.พุดซา อ.เมือง จ. นครราชสีมา ที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุน และได้รับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้าน และได้ดำเนินการบริหารจัดการกองทุนไปแล้วนั้นจึงมีความสำคัญและควรมีการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านที่ได้ดำเนินการไปนั้น สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ดังกล่าวข้างต้นมากน้อยเพียงใด มีจุดเด่น จุดด้อยอะไรอะไรบ้างทั้งนี้เพื่อจะเป็นข้อมูลพื้นฐานและ

แนวทางในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนากองทุนหมู่บ้านไปสู่ความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจสังคมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

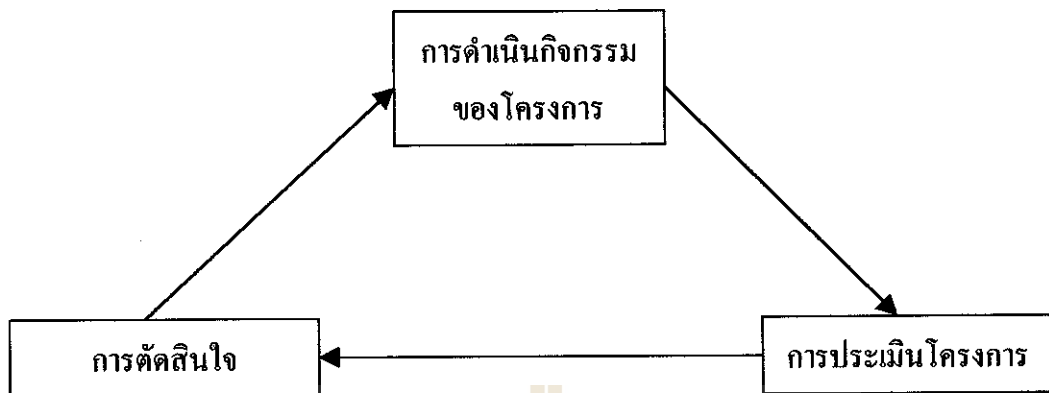
1.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อต้องการทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเข้ามาแล้วนั้น มีผลทำให้ยกระดับความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่กู้เงินดีขึ้นมากน้อยเพียงใด
2. เพื่อศึกษาถึงการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านว่าคณะกรรมการมีศักยภาพในการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด
3. เพื่อต้องการทราบถึงระเบียบกองทุนของแต่ละหมู่บ้านมีความรัดกุมหรือไม่
4. เพื่อต้องการทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ มีอิทธิพลส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของโครงการกองทุนหมู่บ้านมีอะไรบ้าง
5. เพื่อศึกษาว่าท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเองเพียงใด
6. เพื่อต้องการทราบถึงการสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนหรือไม่
7. เพื่อศึกษาถึงตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารและการจัดการกองทุนหมู่บ้าน
8. เพื่อศึกษาถึงว่าเมื่อมีกองทุนหมู่บ้านเข้ามาแล้วท้องถิ่นมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิภาพของสมาชิก

1.3 กรอบความคิดทฤษฎี

ต้นแบบความคิดที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ (Substantive Report) นำมาใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ รูปแบบการประเมินชีพของสต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model)

สต๊ฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งดำเนินการเก็บรวบรวม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวคิดพื้นฐาน คือ

แผนภูมิแสดงความคิดพื้นฐานการประเมินของสตีฟเฟิลบีม

สตีฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมิน เป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1	กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
ขั้นตอนที่ 2	การเก็บรวบรวมข้อมูล
ขั้นตอนที่ 3	วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

และสตีฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบซีพพี (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : p) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน
4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

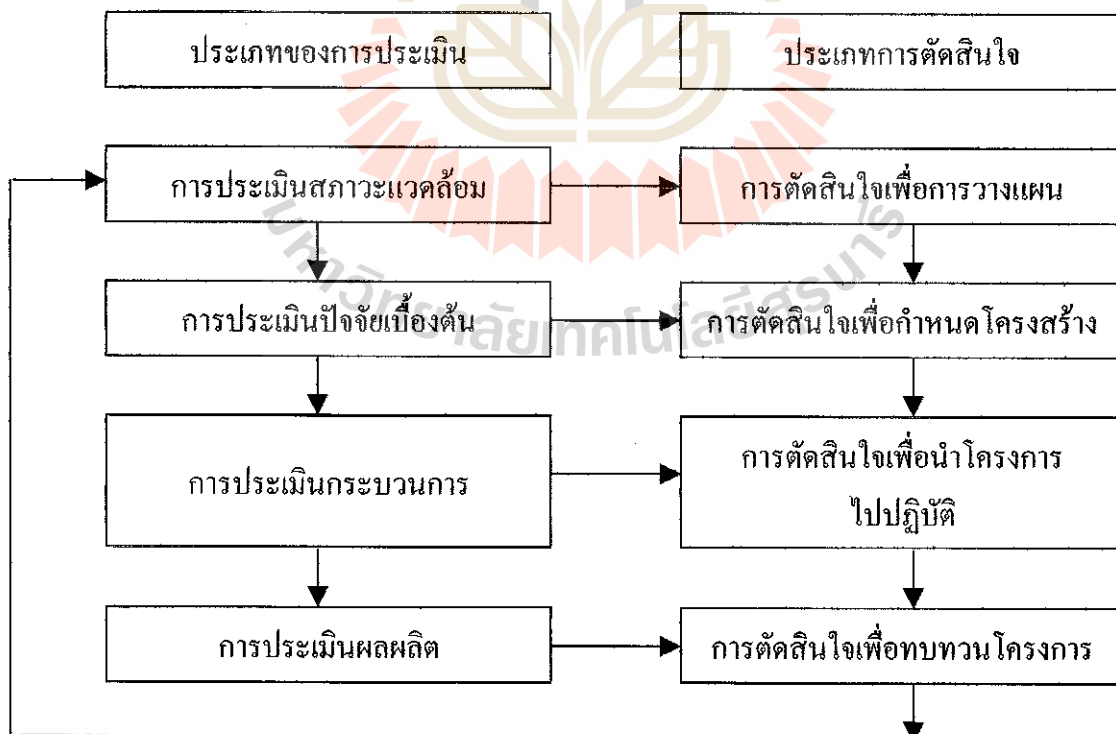
ก. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

ข. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

ค. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

ง. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ สัมเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

และสตีฟเฟิลบีมได้นำเสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจและประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ ดังแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบประเมินและการตัดสินใจของสตีฟเฟิลบีม

ยังมีอีกแนวคิดหนึ่ง คือ แนวคิดและรูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Rationale and Model of Evaluation) ไทเลอร์ได้กล่าวถึงการประเมินว่า “การประเมิน คือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมที่สังเกตได้กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่สังเกตได้กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้” โดยมุ่งเน้นที่การประเมินทางการศึกษา

ไทเลอร์ยังได้สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการว่า เกณฑ์ที่ตัดสินความสำเร็จของโครงการ ควรจะพิจารณาจากความสำเร็จของส่วนรวม และมุ่งเน้นที่การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) มากกว่าการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

กองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นแล้วในแต่ละชุมชนท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นหนึ่งหน่วยย่อยระบบ (A Subsystem Unit) ของหน่วยย่อยระบบชุมชนท้องถิ่น หน่วยย่อยระบบกองทุนหมู่บ้านย่อมต้องทำหน้าที่เคียงข้างและประสานเชื่อมโยงก้าวหน้าไปพร้อมๆ กับหน่วยย่อยระบบอื่นๆ เช่น หน่วยย่อยระบบการปกครอง หน่วยย่อยระบบการทำอาชีพ หน่วยย่อยระบบการนับถือศาสนา ฯลฯ เพื่อร่วมกันสร้างให้บรรลุผลผลิต (Output) โดยรวมของหน่วยย่อยระบบชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ

หน่วยย่อยระบบกองทุนหมู่บ้านแต่ละกองทุนยังมีหน่วยย่อยระบบต่างๆ ของมันเองอีก ได้แก่ สมาชิกและผู้กู้แต่ละราย ซึ่งย่อมต้องช่วยกันสร้างความเจริญและความเข้มแข็งเชื่อมโยงกันของหน่วยย่อยระบบกองทุนหมู่บ้าน (หน่วยระบบ A) กับหน่วยระบบผู้กู้ทุกราย (หน่วยระบบ $B_1 - B_n$)

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

ผลผลิต (O)

กระบวนการ (P)

ปัจจัยนำเข้า (I)

อาจถือเป็นหน่วยระบบ AA : ทุนสะสมของหมู่บ้าน

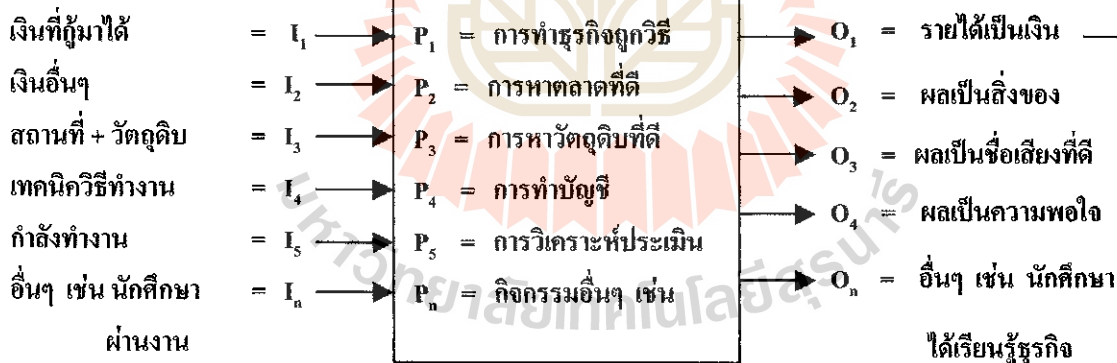
ทุนสะสมของหมู่บ้าน

หน่วยระบบ B : หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย (B₁-B_n)

ปัจจัยนำเข้า (I)

กระบวนการ (P)

ผลผลิต (O)

อาจถือว่าเป็นหน่วยระบบ BB : ทุนสะสมของแต่ละราย

ทุนสะสมของเจ้าของกิจการ

บริบท (C)

แผนภูมิที่ 2 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากแผนภูมิที่ 2 แล้วสังเกตประเด็นต่อไปนี้เป็นหลักการของทฤษฎีระบบ

1. หน่วยระบบโดยรวมของกองทุนหมู่บ้านถูกสร้างขึ้นโดยบริบท คือ รัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่น ตรงตามทีกล่าวไว้ว่าเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของบริบทที่จะสร้างหน่วยระบบ และจัดหาปัจจัยนำเข้า ตลอดจนกำหนดกระบวนการทำงาน (Process) และกำหนดเป้าหมายผลผลิตของหน่วยระบบ

2. ปัจจัยนำเข้าที่เป็นบุคคลทั้งบุคคลภายในและบุคคลภายนอกของชุมชนจะต้องมีคุณสมบัติที่พอดี มีจำนวนที่พอดีในขั้นตอนที่ได้รับคัดเลือก หรือจัดมาเป็น "I" และจะต้องเข้าไปกระทำบทบาทหน้าที่ตามอย่างที่เหมาะสมในช่อง "P" เพื่อสร้างให้เกิด "O" โดยที่ปัจจัยนำเข้าประเภทบุคคลดังกล่าวสามารถปรับปรุงสิ่งต่างๆ เป็นการเพิ่มเติมจากที่บริบทได้กำหนดไว้ก่อนหน้าทั้งเป็นการปรับปรุงตนเองและ I ตัวอื่นๆ ตลอดจน P และ O ข้อนี้เป็นจริงทั้งหน่วยระบบ A คือ หน่วยบริหารกองทุน และหน่วยระบบ B คือ หน่วยกิจการของผู้กู้แต่ละคน

3. ความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยระบบ A กับหน่วยระบบ B เริ่มตั้งแต่เงินให้กู้ซึ่งเป็น "O" ของหน่วยระบบ A เลื่อนมาเป็น "I" ของหน่วยระบบ B และเงินส่งคืนซึ่งเป็น "O" ของหน่วยระบบ B เลื่อนไปเป็น "I" ของหน่วยระบบ A นอกนั้นอาจมีความสัมพันธ์อื่นๆ เช่น หน่วยระบบ B อาจขายสินค้าให้หน่วยระบบ A เพื่อนำไปขายต่อ เป็นต้น

4. การพัฒนากองทุนหมู่บ้านแท้จริง ก็คือ การที่ "I" ประเภทบุคคลถูกขึ้นกระทำบทบาทต่างๆ ในการปรับปรุง "I" "P" และ "O" ของหน่วยระบบ A และ B ให้มีความเจริญเข้มแข็งและยั่งยืน

1.4 การดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. เริ่มต้นด้วยการศึกษาถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหลักของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เข้าใจโดยละเอียด
2. ศึกษาการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่น ที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ทำการลงพื้นที่ปฏิบัติงาน
3. ทำการวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน โดยใช้หลักการชีพพีโมเดล และกำหนดตัวชี้วัด
4. เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ตามแบบรายงานที่ได้รับ เช่น บร. 1 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เพราะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ เป็นต้น ข้อมูลบางส่วนที่ยังไม่ได้รายละเอียดให้อาศัยแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เช่น กชช. 2ค, จปฐ เป็นต้น
5. วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อมูล

6. นำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1. ได้ทราบว่าเมื่อมีโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเข้ามาในหมู่บ้านแล้วทำให้ยกระดับความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้ดีขึ้น
2. ได้ทราบว่าท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและการบริหารจัดการเงินของตนเอง
3. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ
4. ได้ทราบถึงตัวชี้วัดของความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการกองทุนหมู่บ้าน
5. ได้ทราบว่าท้องถิ่นมีการสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน
6. ได้ทราบว่าระเบียบของกองทุนหมู่บ้านมีความรัดกุมถูกต้องเพียงพอในการใช้เป็นกฎข้อบังคับของหมู่บ้าน
7. ได้ทราบถึงศักยภาพของคณะกรรมการของกองทุนหมู่บ้านว่ามีการบริหารงานและจัดการกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้เขียนสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านบ้านลำโพง หมู่ 13 ต.พุดซา อ.เมือง จ.นครราชสีมา ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ ระเบียบต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎี การประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องของกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
3. วิธีปฏิบัติในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล (CIPP Model)
5. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ
  - 5.1 ความเข้มแข็งของชุมชน
  - 5.2 การพัฒนาที่ยั่งยืน
  - 5.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
  - 5.4 ประชาคม
  - 5.5 เครือข่ายองค์กรการเรียนรู้
  - 5.6 ภารกิจชุมชน
  - 5.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดทำขึ้นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมสร้างและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก เป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อเป็น

การแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านกองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 10 ประการ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. การบริหารจัดการเงินกองทุนและหมุนเวียนหมู่บ้าน
3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินตามแนวทางให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน
5. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
6. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
7. เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
8. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ภาคราชการ เอกชน และประชาสังคม
9. กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาอาชีพโดยพื้นฐาน
10. เสริมสร้าง “ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ” ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
- 2) ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองโดยการเรียนรู้ และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- 4) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม

5) ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 3) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
- 4) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้เขียนสารนิพนธ์ จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ดังกล่าว เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 1 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง ที่นายกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัด

กระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นคณะกรรมการ เลขานุการ นายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน

ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ จำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

ข้อ 2 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งกับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 3 นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระตามข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- 4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- 5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 4 การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้อาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 5 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- 4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- 7) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการ หรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลาหรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะทางการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ 6 การประชุมของคณะกรรมการให้นำข้อ 9 มาใช้กับการประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

ข้อ 7 ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เข้าประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุม และค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

หมวด 2

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 8 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ข้อ 9 สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- 2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
- 3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
- 4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
- 5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
- 6) จัดให้มีหรือสนับสนุนให้การประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน

7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหาร และจัดการกองทุน

8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการ เกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน

9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุนและรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการ ในส่วนการบริหารกองทุน

10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ

11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

2.1 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านลำโพง

เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน บ้านลำโพง ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยการออม เสียสละ เอื้ออาทร และเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงเห็นสมควร กำหนดระเบียบการเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ลำโพง ไว้ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกองทุนหมู่บ้านลำโพง”

ข้อ 2 ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้าน

บ้านเลขที่ 146 หมู่ที่ 13 ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

30000

ข้อ 3 ระเบียบนี้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 4 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

(1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก

(2) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น

(3) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก

(4) เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกเป็นคนดีมีคุณธรรม ตามหลักคุณธรรม 4

ประการ คือ

1. เป็นคนมีความซื่อสัตย์

2. เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว

3. เป็นคนไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข

4. เป็นคนรู้จักสามัคคี

- (5) เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
1. เป็นคนเก่งเรียน ใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ
  2. เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา
  3. เป็นคนเก่งงาน ขยันการงาน และมีความรับผิดชอบหน้าที่การงาน
  4. เป็นคนเก่งคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกๆ คน

ข้อ 5 แหล่งที่มาของเงินทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

- (1) เงินที่ได้รับการจัดสรรจากคณะกรรมการ
- (2) เงินกู้ยืม
- (3) ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- (4) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- (5) เงินค่าหุ้น
- (6) เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กร
- (7) เงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน หรือภาระ

ติดพันอื่นๆ

ข้อ 6 คุณสมบัติของสมาชิก

- (1) เป็นผู้ที่มีชื่อในทะเบียนบ้านและพักอาศัยในบ้านถาวร เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือนก่อนการจัดกองทุน
- (2) เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย มีความรู้ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุนและสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
- (3) เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- (4) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- (5) อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
- (6) มีเงินหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

ข้อ 7 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- (1) ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุน ได้ที่คณะกรรมการกองทุน
- (2) ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 6 สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่มหรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิก

(3) คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

ข้อ 8 เมื่อคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาคณะสมบัติตามข้อ 6 และเห็นสมควรกับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งให้ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้นภายใน 3 วัน ที่ได้รับแจ้งให้เข้าเป็นสมาชิก

ข้อ 9 สมาชิกขาดหรือพ้นสภาพการเป็นสมาชิก ตามเหตุต่างๆ ดังนี้

- (1) ตาย
- (2) ลาออก และ ได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
- (3) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- (4) ที่ประชุมใหญ่ สมาชิกมีมติให้ออก ด้วยคะแนนเสียงสองในสาม ของ

ผู้ร่วมประชุม

(5) จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุน หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์ หรือไม่ให้ความช่วยเหลือ หรือร่วมมือกับกองทุน ไม่ว่าด้วยประการใด

- (6) จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบ ในใบสมัครสมาชิก
- (7) นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้
- (8) มีลักษณะ และหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 6

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

ข้อ 1 สมาชิกตามข้อ 18 (3) คือ สมาชิกที่กลุ่มองค์กรหรือเป็นปัจเจกบุคคลในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ที่มีความประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาว่าเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 2 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท

ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้อย่างใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท

การอนุมัติเงินฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

ข้อ 3 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้เงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว

ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้

การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ตามวรรคที่สอง ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

ข้อ 4 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะส่วนบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 5 ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจารีต ประเพณี และสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และเปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน ดังกล่าวอย่างเปิดเผย

ข้อ 6 การกำหนดระยะเวลาชำระเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ทำสัญญา

การชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือผู้ที่นำเงินไปลงทุนจะต้องนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานส่งชำระเงินกู้หรือเงินลงทุน ไปมอบให้คณะกรรมการกองทุนเพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 7 ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนไว้แล้วแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณาเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับให้ผู้กู้อย่างหนึ่งรายใดเมื่อมีเหตุอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่ง หรือดำเนินการอื่นๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

ข้อ 8 ในกรณีที่ผู้กู้ยืมได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้ยืมเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที

ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้กู้ซึ่งนำเงินกู้ไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้ยืมเงินพ้นจากสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลังจากวันยกเลิกสัญญา

สมาชิกซึ่งที่ประชุมสมาชิกมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามวรรคที่สอง ห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลาสองปี

วิธีปฏิบัติในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมและชุมชนเมืองต่างๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังกล่าว

1. จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การคัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติที่ประชุม
3. วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุสี่สิบปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่คิดการพันัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด แต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก

7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรง แก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2530

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. สร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันต้องช่วยกันบริหารจัดการโดยประชาชนเพื่อประชาชนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ร่วมกันดำเนินการเริ่มจากการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

2. เลือกสรรคนดีเป็นคณะกรรมการกองทุน ทุกคนต้องพร้อมที่จะร่วมกันกำหนดวิธีการ และดำเนินการเลือกกันเอง และตามช่วงระยะเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด เลือกคนดี มีความรู้ ประสบการณ์

3. ความพร้อมในการจัดทำระเบียบข้อบังคับ เมื่อดำเนินด้านการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับหลักเกณฑ์วิธีการเกี่ยวกับการบริหาร โดยความเห็นชอบ

4. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อจัดทำระเบียบข้อบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินตามกติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำบัญชี การจัดระบบตรวจสอบ การมอบหมายภารกิจ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการและอื่นๆ ต้องพร้อมในการจัดตั้งกองทุน

5. การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว ต้องมีความพร้อมในการขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีการขอขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องและมีการเปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาลต่อไป

ในการขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องกรอกแบบฟอร์มที่เรียกว่า กทบ. 2 ซึ่งเป็นแบบประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจัดทำขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆของหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆของหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งชุมชนเมืองแห่งชาติตามความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป แบบฟอร์มนี้มีทั้งหมด 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

ส่วนที่ 2 เป็นการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

ส่วนที่ 3 เป็นการเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

ส่วนที่ 4 เป็นทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง

ส่วนที่ 5 เป็นแนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1,000,000 บาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

แบบฟอร์มนี้จะต้องมีผู้ลงลายมือโดยคณะกรรมการทั้งหมด 5 คน ซึ่งประกอบด้วยประธานกองทุน รองประธานกองทุน เลขานุการ และกรรมการอีก 2 คน

การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคม และเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและ

การประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาดรวมถึงการเรียนรู้ชุมชนการประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ ซึ่งจะเห็นได้ว่าก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ แก่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับล่างอีกทางหนึ่ง และส่งเสริมให้บัณฑิตที่ต้องการพัฒนาบ้านเกิดมีโอกาสกระทำได้อีกทั้งบัณฑิตได้มีการยกระดับการศึกษา ควบคุมการปฏิบัติงานในพื้นที่ และผู้จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” ซึ่งเป็นการประเมินบัณฑิตอีกทางหนึ่ง

จะเห็นได้ว่าการเริ่มดำเนินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองมาเป็นระยะเวลา 7 เดือนแล้ว จะเห็นได้ว่า กระบวนการศึกษาบัณฑิตซึ่งเข้าไปช่วย เหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลวิจัยนโยบายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองได้ ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้บัณฑิตที่ว่างงานจำนวน 74,881 คน มีรายได้มีโอกาส โดยเฉพาะบัณฑิตในหมู่บ้านชนบท และได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะการบริหารจัดการ ถือว่าเป็นการพัฒนาทรัพยากรอีกทาง หนึ่ง พร้อมกับการรายงานผลความก้าวหน้านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการวิจัยกองทุนรวมทั้งสิ้น 74,881 กองทุน

4. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล (CIPP Model)

โมเดลเน้นการจัดการเป็นหลัก ได้แก่ โมเดลของ สตีฟเฟิลดิมและคณะซึ่งมีชื่อว่าโมเดลชีพพี (CIPP Model) การประเมินตามโมเดลนี้เป็นการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเลือกต่างๆ อย่างถูกต้อง การประเมินตามโมเดลนี้ประกอบด้วย การประเมิน 4 ประเภท คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินความต้องการหรือความจำเป็น เพื่อจัดทำโครงการหรือจัดลำดับความสำคัญของโครงการและการกำหนดจุดมุ่งหมายทางโครงการต่างๆ การประเมินสถานะแวดล้อมทำได้โดยการศึกษาอิทธิพล หรือแรงกดดันต่างๆ ของสิ่งภายนอกโครงการ ว่ามีต่อโครงการหรือไม่อย่างไร การศึกษานโยบาย การศึกษาของประเทศ ปัญหาสังคม หรืออาจประเมินโดยการเปรียบเทียบ วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของโครงการสอดคล้องกับความจำเป็น นโยบาย หรือปรัชญาของสถาบัน หรือหน่วยงานนั้นหรือไม่

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินว่ามีปัจจัยที่เราต้องการมีอะไรบ้างพอเพียงหรือไม่ ภายใต้อุปกรณ์ที่มีอยู่ทางเลือกใดหรือโปรแกรมใดที่เราควรดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการ การประเมินปัจจัยเบื้องต้น ซึ่งได้แก่ บุคคล เงิน

วัสดุอุปกรณ์ จะช่วยทำให้ผู้ดำเนินโครงการเลือกแผนจัดโปรแกรมได้อย่างเหมาะสมหรือถ้าประเมินโครงการที่ดำเนินไปแล้ว ผลจากการประเมินปัจจัยก็จะให้คำตอบว่าการดำเนินโครงการที่ทำไปนั้นได้ดำเนินไปตามแผนที่เหมาะสมหรือไม่ ปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้เพียงพอหรือไม่ เช่นการประเมินปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับหนังสือที่ทำให้นักเรียนมัธยมศึกษาอ่าน ปรากฏว่าโดยเฉลี่ยแล้วห้องสมุดโรงเรียน มีจำนวนหนังสือต่อนักเรียนเป็น 2 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดไว้ว่า นักเรียนมัธยมศึกษา 1 คน ควรมีหนังสืออ่าน 5 เล่ม เป็นต้น

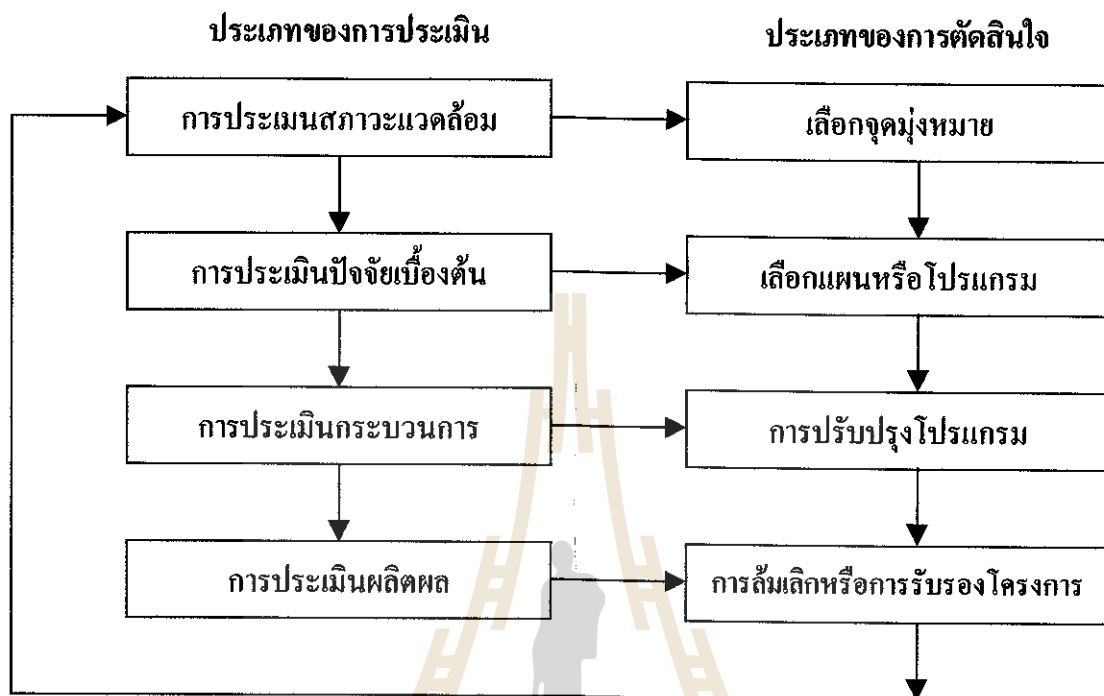
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินได้นำโครงการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินกระบวนการทำให้ 2 ลักษณะ คือ มีการประเมินก่อนนำไปปฏิบัติจริง เป็นการวิเคราะห์ในเชิงความสัมพันธ์ตามหลักเหตุผลระหว่างจุดมุ่งหมายกับแผนการปฏิบัติ ซึ่งอาจได้ข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติได้ ในลักษณะที่สอง คือ การประเมินกระบวนการขณะปฏิบัติอยู่ โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่คณะกรรมการจัดดำเนินโครงการเป็นอย่างมาก การให้ข้อคิดชมอย่างเหมาะสม และทันทีจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการ ดำเนินโครงการได้อย่างเหมาะสม และทันท่วงที อันจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของโครงการในที่สุด

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลลัพธ์ที่ได้ว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งอาจทำได้ทันทีที่โครงการสิ้นสุดลง และมีการติดตามผลการปฏิบัติงาน ต่อมาอีกระยะหนึ่งเช่น 6 เดือน เป็นต้น การประเมินผลผลิตช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการรับรอง การล้มเลิก หรือ การปรับขยายโครงการ ถ้าจะทำต่อไป

สำหรับรายละเอียดของการประเมินโครงการตามโมเดลชีพชีฟได้แสดงสรุปไว้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพแสดงประเภทของการประเมินและการตัดสินใจในโมเดลซิพท์

5. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

5.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนา ท้องถิ่นที่เป็นอยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกันและปฏิบัติตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริหารรวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆ ของท้องถิ่นซึ่งอาจเป็นไปโดยตรง หรือได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหาการวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่นการบริหารจัดการการติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

ปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

1. ประชาชนเบื่อหน่ายต่อการมีการจัดประชุมขึ้นบ่อยๆ เพราะประชาชนบางรายอาจมีธุระหรือต้องไปทำงาน
2. ประชาชนส่วนหนึ่งไปทำงานต่างถิ่น ไม่ได้อยู่ในภูมิลำเนาของตนเอง
3. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนา แต่ไม่กล้านำเสนอ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. สร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้แก่ประชาชน
2. ส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในด้านต่างๆ
3. กระตุ้นให้ประชาชนได้มีการออกความคิดเห็นในที่ประชุม และช่วยกันสรุปข้อคิดเห็นของประชาชน

5.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่น ในศักยภาพของคนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
2. สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของคนและชุมชน
3. สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชนมีหลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด
5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
6. สมาชิกของชุมชนเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการเข้ามาในกระบวนการของชุมชน
7. มีแผนชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คนและหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน

8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนมีความสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป

9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาครัฐ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่นๆ ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ยังสามารถกล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งอีก 4 ประการ คือ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง
3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ
4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ

ปัญหาความเข้มแข็งของชุมชน

1. ผู้นำชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจในบางเรื่อง
2. ชุมชนต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกมากเกินไปทำให้ไม่สามารถพึ่งตนเองได้
3. สมาชิกในชุมชนไม่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้
4. ชาวบ้านไม่ค่อยศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

แนวทางในการแก้ไขปัญหา

1. กระตุ้นให้ประชาชนมีความรัก ความสามัคคี ให้เหตุผลในการตัดสินใจร่วมกัน
2. จัดการอบรมและดูงานให้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชนที่สนใจ
3. ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้
4. ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ว่าตนเองมีความสามารถทำงานพัฒนาเรื่องต่างๆ ได้

5.3 เครือข่ายองค์กรการเรียนรู้

ในด้านการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ได้กำหนดให้มีเครือข่าย การเรียนรู้ ระดับเขต 13 เครือข่ายที่มีจังหวัด 13 จังหวัดเป็นแกนนำของเครือข่าย รวมเครือข่ายของกรุงเทพมหานครอีก 1 เครือข่าย รวมเป็น 14 เครือข่ายการเรียนรู้ สิ่งที่ต้องมีความเข้าใจในที่นี้คือ การทำงานของเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นอย่างไร ชุมชนในจังหวัดต่างๆ จะได้รับประโยชน์จากการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ ระดับเขตอย่างไร และอะไรคือเรื่องที่น่ามาเรียนรู้กัน

หลักการ

แผนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฯ จะดำเนินการทุกหมู่บ้าน/ชุมชนในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ ใช้แนวการฝึกกำลังเป็นกลุ่ม และการวางแผนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นระดับฐานล่างที่สุดเป็นหลักดำเนินการงาน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระดับเขต เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช่การจัดตั้งองค์กร หรือโครงสร้างใหม่และจังหวัดแกนนำไม่ใช่พื้นที่ลดลงหรือต้นแบบสำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

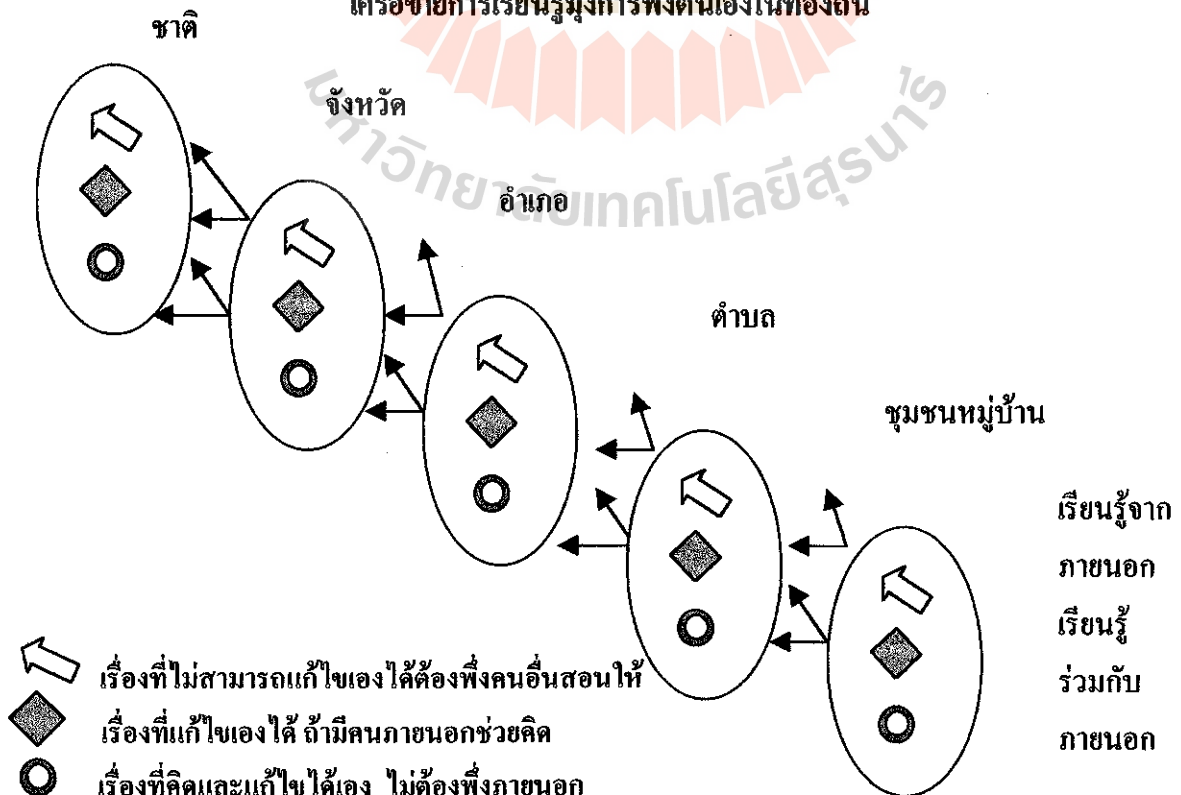
วัตถุประสงค์ของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤติ

ประเด็นที่ชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน

1. แนวทางแก้ไขปัญหาลุ่บสรรคช่องว่าง และข้อจำกัด ที่สกัดกั้นหรือขัดขวางกระบวนการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤติ
2. วิธีการปฏิบัติที่ทำให้เกิดผลดีที่สุดในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะวิธีการที่ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านสามารถดำเนินกระบวนการชุมชนได้อย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เครือข่ายการเรียนรู้มุ่งการพึ่งตนเองในท้องถิ่น

5.4 ประชาคม

ประชาคม เป็นการร่วมกันของสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเอง เช่น การแก้ไขปัญหาชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน การกำหนดข้อตกลงร่วมกันโดยกระบวนการ การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีวัตถุประสงค์หรือสนใจในเรื่องเดียวกัน เป็นการรวมตัวกันตามสถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่มีใครสั่ง สมาชิกที่มาร่วมกันมีส่วนร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการและร่วมกันรับผิดชอบอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันภายใต้ขอบเขตกฎหมาย และศีลธรรมอันดีงามของสังคม ทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีความรัก ความเอื้ออาทร ผูกพันต่อกันด้วยความรู้สึกสำนึกในความเป็นเจ้าของชุมชน คำว่าประชาคมนี้นี้มีท่านผู้มีความรู้หรือนักวิชาการบางท่านอาจเรียกว่า “ประชาสังคม” ซึ่งอยู่ในความหมายคล้ายคลึงกันซึ่งประชาคม หรือประชาสังคม จะมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

- อย่างเป็นทางการ โดยการจัดเวทีหรือการจัดประชุม
- อย่างไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาของคนกลุ่มเล็กๆ ในสถานที่ใดที่หนึ่ง

ปัญหา

1. สมาชิกในชุมชนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการประชุมบ่อยๆ ครั้ง
2. สมาชิกในชุมชนไม่กล้าแสดงออกความคิดเห็นในการเข้าร่วมประชุม
3. การประชุมครั้งเรื่องที่นำมาพูด ได้ข้อมูลที่ผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องทำให้ผู้ที่ได้รับฟังได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องด้วย

แนวทางแก้ไข

1. กระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการประชุมและสร้างจิตสำนึกในการร่วมทำประชาคมว่ามีความสำคัญมาก
2. ในการทำประชาคมแต่ละครั้งกระตุ้นเพื่อให้สมาชิกได้มีบทบาทโดยการแสดงออกแสดงความคิดเห็นในการประชุมแต่ละครั้ง
3. ในการประชุมแต่ละครั้ง เรื่องที่จะนำมาทำการประชุมหรือประชาคมจะต้องเป็นเรื่องที่มีเอกสารอ้างอิง

5.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน

1. การพัฒนาที่ตัว “คน” จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะเมื่อมีความเจริญทางปัญญาสามารถจะสร้างความเจริญได้เอง นับได้ว่าเป็นความเข้มแข็งของทั้งคนและของท้องถิ่นจะทำให้ท้องถิ่นไม่ยั่งยืน

2. หลักการพัฒนา 10 ประการ คือ

2.1 หลักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเอง เป็นการพัฒนา “คน” เพื่อให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนมากที่สุด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในตนเอง

2.2 สภาพที่เป็นอยู่ เป็นการพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วจึงใส่ปัจจัยนำเข้าไปเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป จนเกิดการพัฒนาคนและท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2.3 การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว ทำให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งตนเองมากที่สุดและสามารถที่จะวางแผนการใช้ทรัพยากรที่พอดี

2.4 การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น

2.5 วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น จะต้องเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบต่อไป

2.6 ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผลต้องจัดการในรูปของหนึ่งโครงการมีลักษณะเป็นหนึ่งหน่วยระบบ

2.7 การประสานงาน เป็นหน่วยงานของราชการและเอกชน จะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำงานทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนา

2.8 การทำงานเชิงรุก เป็นการแก้ปัญหาหรือพัฒนาหมู่บ้านอย่างตรงประเด็น

2.9 ความมีคุณธรรมและศิลปะ

2.10 การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นการพัฒนาโดยเชื่อมสถานภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น

3. วิธีการพัฒนา เป็นการลงมือปฏิบัติไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา จึงมุ่งที่ตัว “คน” เป็นสำคัญ กระบวนการที่นำมาใช้ในการพัฒนาคนได้แก่วิธีให้การศึกษาอบรม วิธีการทำงานกับกลุ่มคน วิธีพัฒนาแบบมีส่วนร่วมกล่าวคือ นักพัฒนา และผู้ถูกพัฒนาจะต้องร่วมกันตั้งแต่วางแผนและปฏิบัติงานกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้กระบวนการทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและวิธีทำงานกับหน่วยงานเป็นการส่งเสริมให้หน่วยงานเข้ามาช่วยท้องถิ่นในหน้าที่ขาดเพื่อให้ท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง

ปัญหา

1. ประชาชนไม่มีความคิดในการพัฒนาให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีบทบาทในการนำการพัฒนาในทุกด้าน
2. ผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนามักจะท้อแท้ที่มองเห็นว่าชุมชนล่มสลายและขาดการมีส่วนร่วม และมักจะเป็นข้ออ้างว่าพัฒนาไม่ได้แน่นอน และพากันละทิ้งซึ่งทำให้ชุมชนนั้นขาดโอกาสที่จะมีผู้เข้าไปร่วมเป็นภาคีการพัฒนา
3. ชาวบ้านในชุมชนมักไม่กล้าแสดงออก แม้เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตามทำให้การวางแผนการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ไม่สามารถประเมินผลได้ในทันที
4. ผู้นำหมู่บ้านตามกฎหมายมักไม่มีลักษณะเป็นผู้นำธรรมชาติเช่นในอดีตชาวบ้านมักให้ความยอมรับอย่างไม่จริงใจความร่วมมือในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาจึงมีน้อย

แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. ให้ชาวบ้านเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ การเรียนรู้โดยการกระทำทุกวิธีทางให้ชาวบ้านเสนอภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวเองออกมาให้ได้
2. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีความคิดเห็นร่วมกันในหมู่บ้านเพียงจำนวนหนึ่งก่อน เรียกว่า “กลุ่มสนใจ” ซึ่งกลุ่มจะขยายผลไปสู่การพัฒนาที่มากขึ้นต่อไปเอง
3. วิทยากรต้องกระตุ้นทำให้ชาวบ้านกล้าแสดงออกในความคิดเห็นต่างๆ ให้ได้ด้วยกระบวนการดังกล่าว เพื่อให้ประเมินผลได้ทุกขั้นตอนซึ่งจะทำให้มีปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่เหมาะสมได้อย่างต่อเนื่อง
4. ค้นหาผู้นำธรรมชาติที่มีบทบาทในการพัฒนาต่อไปให้ได้ และสร้างบทบาทให้เกิดขึ้นอย่างแนบเนียน ไม่เป็นการสร้างกลุ่มอำนาจขึ้นมาคู่กับคณะกรรมการหมู่บ้านแต่จะทำงานไปด้วยกันอย่างสอดคล้องซึ่งอาจหาได้โดยเร็วจากการประชุมแบบมีส่วนร่วม

5.6 ภารกิจชุมชน

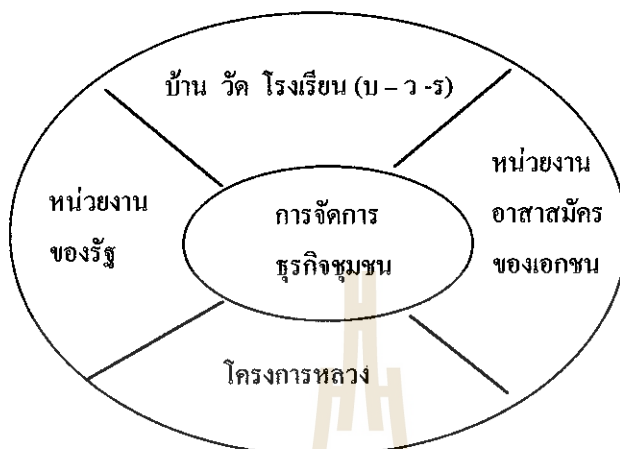
1. ภารกิจชุมชน เป็นแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นส่วนสำคัญในการลดภาวะปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ระดับครอบครัว เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ปัญหาโสเภณีเด็ก โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 หน่วยงานของรัฐ
- 1.2 หน่วยงานอาสาสมัครเอกชน

1.3 โครงการหลวง

1.4 บ้าน, วัด, โรงเรียน

ภาพแสดงหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจกรรมธุรกิจชุมชน

2. ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและ/หรือ ช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ มีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้าและการบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ลักษณะเด่นของธุรกิจ คือ เป็นธุรกิจขนาดเล็กมีความคล่องตัวในการบริหารรายได้จากยอดขายไม่มากนัก ต้นทุนในการดำเนินกิจการไม่มากนักในระยะเริ่มต้น การติดต่อ และการให้บริการถูกค้ำเป็นไปอย่างใกล้ชิดการเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ประเภทของธุรกิจชุมชนแบ่งออกได้เป็นธุรกิจการผลิต ธุรกิจการค้าปลีก ธุรกิจค้าส่งและธุรกิจบริการ นอกจากธุรกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือเปิดโอกาสให้มีการประกอบการก่อให้เกิดการว่าจ้างงาน ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

4. การสร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนทำได้โดยร่วม ทำให้สังคมของท้องถิ่นมีการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขีดความสามารถทางปัญญา ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และช่วยทำให้สังคมมีความสุข รักใคร่กลมเกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม

ปัญหาธุรกิจชุมชน

1. ไม่มีความรู้ในการทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย และการทำธุรกิจ
2. ประชาชนไม่มีจิตสำนึกในการจัดการธุรกิจชุมชน
3. ชุมชนไม่มีแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ
4. ไม่มีตลาดรับสินค้าธุรกิจชุมชน

แนวทางการแก้ปัญหา

1. กระตุ้นให้ประชาชนมีความร่วมมือ และชี้แนะให้เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มอาชีพ
2. ให้ความรู้ในการทำบัญชี รายรับ – รายจ่ายและการประกอบธุรกิจ
3. ส่งกรรมการ หรือ ผู้แทนกรรมการ และสมาชิกไปรับการอบรม หรือ ดูงาน
4. สร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนโดยรวม
5. หาหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนสนับสนุนแหล่ง เงินทุนและตลาดรองรับสินค้าในการทำธุรกิจ

5.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การบัญชี มีความหมายโดยสรุป คือ การบันทึกเหตุการณ์ทางการเงิน จัดหมวดหมู่ สรุปผล และแปลความหมาย ในการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะเน้นการจัดทำโดยอาศัยข้อเท็จจริงในการดำเนินกิจกรรมตามปกติ มากกว่าตามหลักวิชาการจะไม่มีคำว่า “เดบิต” หรือ “เครดิต” แต่ยังบันทึกตามหลักบัญชีในการจัดทำบัญชี ตามรูปแบบนี้ สิ่งที่ต้องจัดทำจะต้องให้ความสำคัญก็คือ หมวดหมู่ หรือประเภทบัญชี นั่นคือ ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำจะต้องสามารถแยกหมวดหมู่ หรือประเภทของบัญชี นั่นคือ ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำจะต้องสามารถแยกหมวดหมู่ หรือประเภทบัญชีได้ว่าอยู่ในหมวด ดังต่อไปนี้

หมวดหมู่ทางบัญชีสามารถจัดประเภทได้ทั้งหมด 5 หมวด คือ

1. หมวดสินทรัพย์
2. หมวดหนี้สิน
3. หมวดทุน (เงินกองทุน)
4. หมวดรายได้
5. หมวดค่าใช้จ่าย

สินทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีมูลค่าเป็นตัวเงินได้ สินทรัพย์อาจมีรูปร่างต่างๆ กัน อาจมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้สินทรัพย์ส่วนใหญ่ของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้ ครุภัณฑ์ เป็นต้น

หนี้สิน หมายถึง ภาระหรือพันธะผูกพันที่จะต้องชดใช้คืนในรูปของตัวเงินหรือตราสารทางการเงินในอนาคต หนี้สินที่มักพบได้แก่ เจ้าหนี้เงินกู้ เงินรับฝาก เป็นต้น

ทุน หมายถึง ทุนในที่นี้หมายถึงเงินกองทุนที่ได้รับจัดสรรหมู่บ้านละ 1,000,000 บาท เงินกองทุนนี้จะเพิ่มขึ้นเมื่อกองทุนมีกำไร จากการดำเนินงาน ซึ่งจะสะสมอยู่ในบัญชี กำไรสะสม ดังนั้น ทุนจึงประกอบด้วย เงินกองทุนบวกกำไรสะสม

รายได้ หมายถึง รายได้จากการดำเนินกิจกรรมหรือเงินที่ได้รับและไม่มีภาระต้องจ่ายคืน เช่น รายได้ค่าธรรมเนียม ดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยปรับ รายได้ จากการขายปฎิ รายได้จากเงินบริจาคหรือเงินรางวัลต่างๆ ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร เป็นต้น

ค่าใช้จ่าย หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรม เช่น ค่าอาหารและค่าเครื่องดื่มในวันประชุม ค่ารถ ค่าเครื่องเขียนและแบบพิมพ์ ดอกเบี้ยจ่าย เป็นต้น

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเงินสดหรือเงินฝากธนาคาร ดังนั้น จึงใช้บัญชีเงินสดหรือเงินฝากธนาคาร ดังนั้น จึงใช้บัญชีเงินสด หรือเงินฝากธนาคารเป็นกลไกเชื่อมโยงในการจัดทำบัญชี โดยการวิเคราะห์รายการจะอาศัยคำถาม

- รายการที่เกิดขึ้นทำให้เงินสดหรือเงินฝากธนาคาร เพิ่มขึ้น หรือลดลงอย่างไร
- เพิ่มขึ้นหรือลดลงเพราะอะไร

ปัญหา

1. คณะกรรมการไม่เข้าใจวิธีการบริหารเงิน (ไม่รู้จัดทำบัญชีรับ - จ่าย)
2. ข้อมูลในบัญชีเป็นปัจจุบัน
3. ไม่มีผู้ตรวจสอบและประเมินผลการทำบัญชี การใช้จ่ายและทรัพย์สินของ

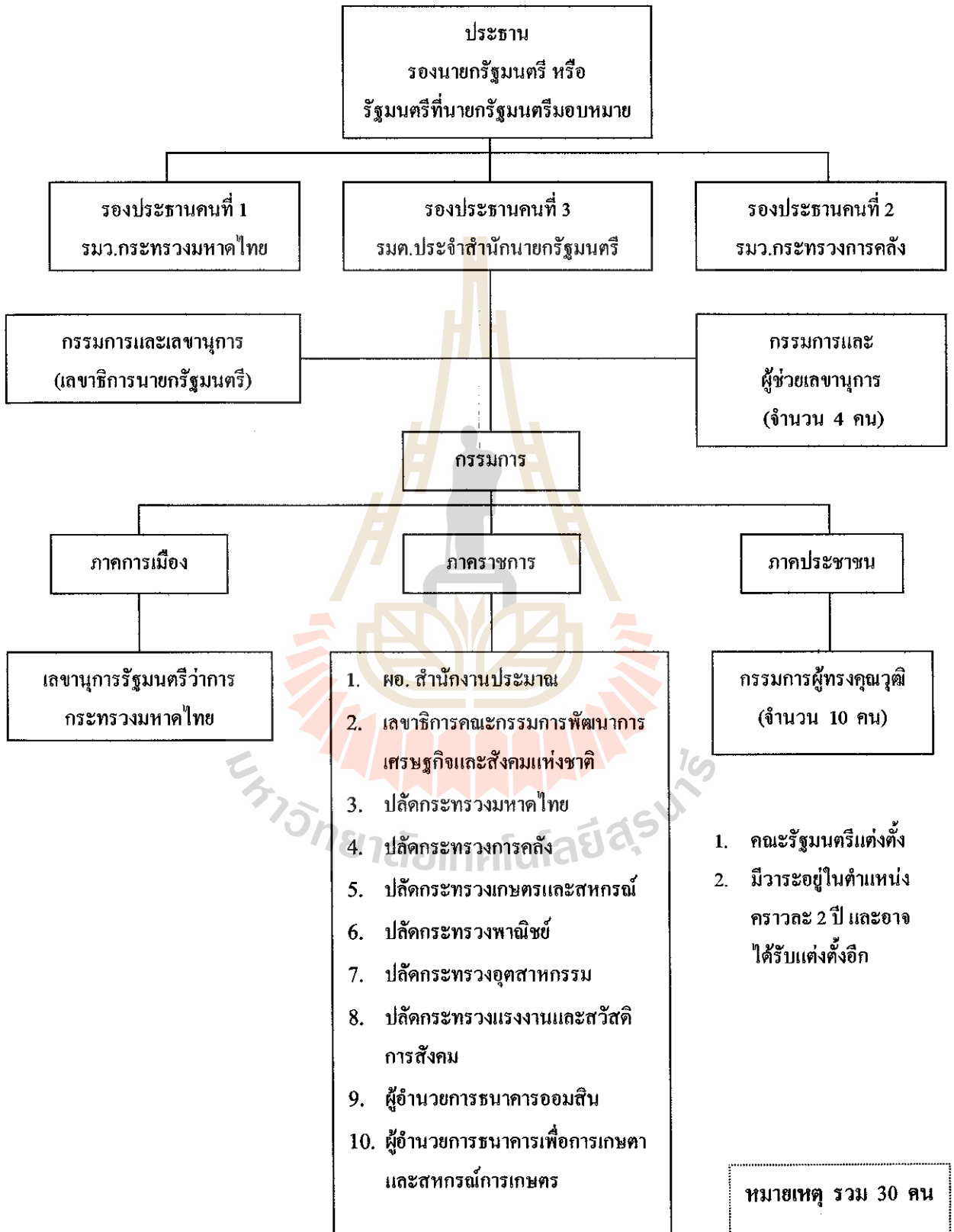
กองทุน

แนวทางการแก้ปัญหา

1. จัดอบรมให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีแก่คณะกรรมการกองทุน
2. มีการถ่ายทอดความรู้แก่คณะกรรมการหรือสมาชิกรายอื่น
3. ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบบัญชีเป็นระยะ
4. ให้หน่วยงานของรัฐบาลจัดเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบทำบัญชีกองทุนแต่ละ

หมู่บ้าน

โครงสร้างคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษารายกรณีเฉพาะ หมู่บ้านของบ้านลำโพง หมู่ 13 ต.พุดซา อ.เมือง จ.นครราชสีมา ซึ่งผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าปฏิบัติงาน ตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544 ในโครงการประเมินเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. วิธีประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แบ่งการประเมินโครงการ ออกเป็น 2 ระบบ คือ

- ก. การประเมินโครงการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A)
- ข. การประเมินระบบการดำเนินกิจกรรมของผู้กู้โดยภาพรวม (หน่วยระบบ B)

รูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมินครั้งนี้คือซีพีพีโมเดล (CIPP Model) ตามกรอบความคิดทฤษฎีที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 1 ซึ่งประกอบไปด้วยการประเมิน 4 องค์ประกอบ ทั้งระดับหมู่บ้าน และระดับรายบุคคล (ผู้กู้) ดังนี้

1. การประเมินหน่วยระบบ A การบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1.1 การประเมินสถานะแวดล้อมของการบริหารจัดการ (Content Evaluation : C) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้) ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน, โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร, สภาพเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี. สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพของผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้า ของกระบวนการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคลของ (ผู้กู้) ได้แก่ นโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติต่างๆ ของกองทุน การประชาสัมพันธ์ รวมถึงคณะอนุกรรมการระดับอำเภอ

ที่เกี่ยวข้องคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการเตรียมความพร้อม การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชาวบ้านรวมถึงเงินกองทุน 1 ล้านบาท และเงินสะสมอื่น ๆ พร้อมทั้งบทบาทของบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านนั่นเอง

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : Pc) เป็นการประเมิน กระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้) ได้แก่กระบวนการ จัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน ระบบบัญชีกองทุน รวมทั้งกิจกรรม เกี่ยวกับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เช่น การรับสมัครสมาชิกประเภทของสมาชิก การทำทะเบียน สมาชิก การหมดสมาชิกภาพ และกิจกรรมซึ่งเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน เช่น ขั้นตอนการ ขอกู้, การโอนเงินให้ผู้กู้, การรับชำระหนี้, กระบวนการการส่งเสริมผู้กู้ เช่น การแนะนำวิธีทำธุรกิจ, การช่วยเหลือตลาด, การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้, การจัดทำรายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน การจัดสรรผลประโยชน์ และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน

1.4 การประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A (Product Evaluation : Pd) เป็นการ ประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู้) ได้แก่จำนวนสมาชิกกองทุน, จำนวนผู้ที่ได้กู้ยืมเงินที่ให้ผู้กู้, จำนวนผู้ชำระคืนตามกำหนด ยอดเงินที่มีการชำระคืน, เงินกองทุนสะสม, การใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์, ทัศนคติของคนในหมู่บ้าน ที่มีต่อกองทุนก่อให้เกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง ตลอดจน ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

2. การประเมินหน่วยระบบ B การประเมินของผู้กู้

2.1 การประเมินบริบทของหน่วยระบบ B (Context : C) ได้แก่อาชีพเดิม สมาชิกใน ครอบครัว สภาพความเป็นอยู่ รายได้ของครอบครัว และภาวะหนี้สินของครอบครัวก่อนการกู้เงิน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2 การประเมินปัจจัยนำเข้าของระบบ B (Input : I) ได้แก่จำนวนเงินกู้ที่ได้รับ อนุมัติ จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้ วัตถุประสงค์ การกู้เงินตามโครงการ สถานที่วัตถุประสงค์ และวัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพ, ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและจำนวน โรงงาน

2.3 การประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B (Process : P) พิจารณาจากการใช้ ใช้จ่ายเงินกู้ การหาความรู้เพิ่มเติม การหาตลาด และการทำบัญชีใช้จ่ายเงิน

2.4 การประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B (Product : P) ได้แก่ ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ เช่น ผลโดยตรงและผลโดยอ้อม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านลำโพง หมู่ 13 ต.พุดซา อ.เมือง จ.นครราชสีมา ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง บ้านลำโพงมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 190 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 996 คน เป็นชาย 490 คน และหญิง 506 คน ซึ่งเราจะศึกษาหมู่บ้านลำโพง หมู่ 13 โดยไม่เปรียบเทียบกับหมู่บ้านอื่น การเลือกผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านรวมทั้งสมาชิกทั่วไปและสมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้ ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ข้าราชการ เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, อ.บ.ต., ครู, พระภิกษุ, และชาวบ้านที่สามารถให้ข้อมูลได้ โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Non-Probability Sampling) และไม่เจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านจำนวน 113 คน และจำนวนประชากรที่ได้จากการสุ่มโดยใช้ตารางเลขสุ่มของมอร์แกน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมิน

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามกรณีศึกษาเฉพาะบ้านลำโพง หมู่ 13 ต.พุดซา อ.เมือง จ.นครราชสีมา ได้ทำการกำหนดตัวชี้วัด ในการประเมินโครงการในรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ตามกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ศึกษา ดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงตัวชี้วัดในการประเมินโครงการของหน่วยระบบ A และ B

CIPP Model Indicator	ตัวชี้วัด	หมายเหตุ
หน่วย A ตัวชี้วัด		
- บริบทชุมชน (Context : C)	1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน	C ₁
	2. สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน	C ₂
	3. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน	C ₃
	4. วัฒนธรรมและประเพณี	C ₄
	5. โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร	C ₅

ตารางที่ 1 ต่อ

CIPP Model Indicator	ตัวชี้วัด	หมายเหตุ
	6. ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น	C ₆
	7. โครงสร้างการพัฒนาที่ผ่านมา	C ₇
	8. ความเข้มแข็งของชุมชน	C ₈
- ปัจจัยนำเข้า (Input : I)	1. นโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติ	I ₁
	2. การประชาสัมพันธ์	I ₂
	3. คณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง	I ₃
	4. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	I ₄
	5. การเตรียมความพร้อม การสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	I ₅ I ₆
	6. เงินกองทุน 1 ล้านบาท	
	7. เงินทุนสะสมอื่น ๆ	I ₇
	8. บัญชีคกองทุน	I ₈
- กระบวนการ (Process : Pc)	1. การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	Pc ₁
	2. การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน	Pc ₂
	3. ระบบบัญชีกองทุน	Pc ₃
	4. กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน	Pc ₄
	4.1 การรับสมัคร	Pc _{4.1}
	4.2 การหมดสภาพสมาชิก	Pc _{4.2}
	4.3 ประเภทสมาชิก	Pc _{4.3}
	4.4 การทำทะเบียนสมาชิก	Pc _{4.4}
	5. กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน	Pc ₅
	5.1 ขั้นตอนการขอกู้	Pc _{5.1}
	5.2 การคัดเลือก	Pc _{5.2}
	5.3 การโอนเงินให้ผู้กู้	Pc _{5.3}
	5.4 การรับชำระหนี้	Pc _{5.4}
	6. การส่งเสริมการใช้เงิน	Pc ₆
	6.1 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ	Pc _{6.1}

ตารางที่ 1 ต่อ

CIPP Model Indicator	ตัวชี้วัด	หมายเหตุ
	6.2 การช่วยหาค่าลด	Pc _{6.2}
	7 การตรวจสอบการใช้เงินกู้	Pc ₇
	8. การจัดทำรายงานและเผยแพร่ผลดำเนินงาน	Pc ₈
	9. การจัดสรรผลประโยชน์	Pc ₉
	10. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน	Pc ₁₀
- ผลผลิต (Product : Pd)	1. จำนวนสมาชิกกองทุน	Pd ₁
	2. จำนวนผู้ได้เงินกู้	Pd ₂
	3. ยอดเงินที่ให้กู้	Pd ₃
	4. จำนวนที่มีการชำระคืนตามกำหนด	Pd ₄
	5. ยอดเงินที่มีการชำระคืน	Pd ₅
	6. กองทุนสะสม	Pd ₆
	7. การใช้เงินตามวัตถุประสงค์	Pd ₇
	8. ทัศนคติของชุมชน	Pd ₈
	9. การเกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้	Pd ₉
	10. การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง	Pd ₁₀
	11. ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน	Pd ₁₁
หน่วยระบบ B - ตัวชี้วัดบริบท (Context : C)	11. อาชีพเดิม	C ₉
	12. สมาชิกในครอบครัว	C ₁₀
	13. สภาพการอยู่อาศัย	C ₁₁
	14. รายได้ของครอบครัว	C ₁₂
	15. หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน	C ₁₃
- ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input : I)	9. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ	I ₉
	10. จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้	I ₁₀
	11. วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ	I ₁₁
	12. สถานที่วัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ	I ₁₂

ตารางที่ 1 ต่อ

CIPP Model Indicator	ตัวชี้วัด	หมายเหตุ
	13. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ	I ₁₃
	14. จำนวนแรงงาน	I ₁₄
- ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process : Pc)	11. การใช้จ่ายเงินกู้ 12. การหาความรู้เพิ่มเติม 13. การหาตลาด 14. การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน	Pc ₁₁ Pc ₁₂ Pc ₁₃ Pc ₁₄
- ตัวชี้วัดผลผลิต (Product : Pd)	12. ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ 12.1 ผลโดยตรง 12.2 ผลโดยอ้อม	Pd ₁₂ Pd _{12.1} Pd _{12.2}

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลโครงการเป็นเครื่องมือวัดในทางสังคมศาสตร์ ได้แก่

การสังเกต (Observation) และบันทึก เป็นการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured) ที่เน้นอนาสัยการสังเกตตามกำหนด แต่ประเด็นหลัก ที่สังเกตโดยไม่มีรายละเอียด สังเกตภาพ โดยรวม และตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลของบริบทชุมชน เช่น ลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้าน อาณาเขตติดต่อ ลักษณะภูมิประเทศ จำนวนโรงสี ร้านค้า และสภาพเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน เป็นอย่างมากเพราะผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลโดยตรง ตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเช่น คำถามจากแบบรายงาน (แบบรายงาน บร.ต่าง ๆ) มีอยู่ในภาคผนวก ที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลจากหมู่บ้าน โดยคำถามในการสัมภาษณ์จะอยู่ในแบบสัมภาษณ์เป็นเรื่องเกี่ยวกับหมู่บ้านและข้อมูลระดับบุคคล

นอกจากจะสัมภาษณ์จากแบบรายงานต่าง ๆ แล้ว ยังจำเป็นที่จะต้องสัมภาษณ์ในด้านต่าง ๆ จากบุคคล และกลุ่มบุคคลเพื่อ ได้ข้อมูลที่บรรล่วัตถุประสงค์และความที่ชัดเจนของข้อมูล

แบบสอบถามและแบบสำรวจ ใช้ในการประเมินดัชนีวัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน การทำประชาคมเพื่อจะได้มาซึ่งปัญหาที่แท้จริง ตลอดจนแนวทางในการแก้ปัญหา โดยใช้รูปแบบในการจัดประชุม AIC (Appreciation Influence Control) และการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

การศึกษาจากเอกสาร ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บไว้หรือรวบรวมไว้แล้ว ซึ่งเรียกว่า ข้อมูลมือสอง (Secondary Data) ได้แก่ ข้อมูลจาก กชช.2ค, จปฐ เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลหมู่บ้าน แผนที่หมู่บ้าน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีอยู่ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานของหมู่บ้าน สถานีอนามัยบ้านหนองยารักษ์ และองค์การบริหารส่วนตำบล และข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลหมู่บ้าน บริบทชุมชน บันทึกโครงการ ระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. กรณีศึกษา สังเกต สัมภาษณ์ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน เช่น คณะกรรมการกองทุน สมาชิกผู้กู้ สมาชิกกองทุน ชาวบ้านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้โดยกระบวนการทางสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
4. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม
5. สรุปข้อมูล, ข้อเสนอแนะ และนำเสนอข้อมูล

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ใช้เวลา 10 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม 2544 ถึงเดือนกันยายน 2545 โดยมีกำหนดเวลาในการดำเนินดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงระยะเวลาในการดำเนินงาน

ขั้นตอนการทำงาน	เดือน									
	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
1. รวบรวมและศึกษาเอกสาร	←→									
2. ศึกษาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง		←→								
3. เก็บรวบรวมข้อมูล			←→							
4. วิเคราะห์ข้อมูล						←→				
5. สรุปข้อมูล, เสนอแนะ และอภิปราย									←→	

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งได้ 2 แบบ ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.2 การวิเคราะห์โดยไม่ใช้สถิติ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และข้อมูลที่มีการบันทึกไว้

ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ในลักษณะการบรรยาย เป็นการวิเคราะห์ความสมเหตุสมผล ความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ระหว่างข้อมูลในการประเมินโครงการจากการสัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสังเกตสภาพการบริหารงาน โครงการดำเนินงานของผู้รู้ในภาคปฏิบัติ

ข้อมูลบางส่วนที่สามารถวัดการกระจายของข้อมูลได้ โดยใช้ค่าสถิติของค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าร้อยละ

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎีซีพีพีโมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นรายงานตอนที่ 1-5 และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์แต่ละประการ ซึ่งมี 4 ประการ ทั้ง 5 ตอน ดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม
3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
4. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ อันได้แก่
  - 5.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมาย 5 ข้อเพียงใด
  - 5.2 เพื่อทราบว่ายังมีปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุน หรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน
  - 5.3 เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์ประกอบหรือข้อดีเพื่อการเรียนรู้หรือไม่จากกระบวนการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้
  - 5.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

โดยที่จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญ ดังนั้นสำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ผู้ประเมินไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ดี - เสว” ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดใดที่สมควรตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ดี - เสว” ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัวชี้วัดใดที่สมควรตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะแสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจนควบคู่ไปกับการนำเสนอข้อมูลและเสนอผลการตัดสินค่า

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

จากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศช่วงปี 2540 ทำให้ความอยู่ดีกินดีของคนไทยโดยรวมลดลง คนไทยส่วนใหญ่ยากจนมากขึ้นมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นซึ่งในปี 2542-2543 รัฐบาลได้กระตุ้นเศรษฐกิจจนความยากจนได้ลดลง 2% แต่ตัวเลขคนจนขณะนี้ยังมีมากกว่าช่วงก่อนวิกฤติถึง 2 ล้านคน เนื่องจากการสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทยในตลาดโลกรวมทั้งจุดอ่อนของธนาคาร และบริษัทเอกชน เป็นต้น ความยากจนส่วนใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทโดยประมาณ 19% ของคนไทยในชนบทอยู่ในระดับยากจน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติมาก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนคนจนสูงกว่าระดับชาติถึง 2 เท่า ความยากจนบางพื้นที่เป็นความยากจนแบบซ้ำซาก เพราะตอบสนองต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ได้น้อยกว่าพื้นที่อื่นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 จึงเห็นว่าความยากจน ความยากลำบากในการเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐานด้านทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในตลาดที่คนจนเป็นผู้บริโภค รวมถึงให้โอกาสคนจนเป็นผู้ขายแรงงานหรือบริการรวมทั้งดันให้คนจนเข้าถึงสิทธิในการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์แบบเดิมมาเป็นเรื่องการกระจายอำนาจ ปฏิรูปคุณภาพการศึกษา และการทำงานร่วมกัน รวมถึงศึกษาถึงมีรัฐบาลทุ้มงบประมาณลงไปว่า ได้มีการประเมินผลอย่างไร เช่น การใช้เงินของกองทุนต่างๆ ได้ผลเต็มที่หรือไม่อย่างไร

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ในปัจจุบันภาครัฐกิจของไทยประกอบด้วยวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้นประมาณร้อยละ 99.7 จัดว่าเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคอุตสาหกรรมแรงงานประมาณกึ่งหนึ่ง และการจ้างแรงงานใหม่ที่เกิดขึ้นหลังวิกฤติประมาณร้อยละ 60 อยู่ใน SMEs ซึ่งวิสาหกิจไทยพึ่งพาดตลาดต่างประเทศ และอุตสาหกรรมส่งออกวัตถุดิบแปรรูปขั้นต้นและชิ้นส่วนที่ผลิตภายในประเทศส่วนหนึ่ง การเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตเพื่อส่งออกและ SMEs ที่รับช่วงการผลิตจากผู้ส่งออก จึงเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศในภาพรวม นอกจากนั้นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ ผลิตสินค้าและบริการสนองความต้องการของราษฎร ผู้บริโภคในท้องถิ่นที่ห่างไกล จึงกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค ซึ่งการพัฒนา SMEs ให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง เพื่อช่วยบรรเทาผลกระทบจากความผันผวนไปของเศรษฐกิจโลกที่อาจเกิดขึ้น

ต้องอาศัยกลยุทธ์ และมาตรการในการพัฒนา SMEs โดยการยกระดับ ความสามารถด้านเทคโนโลยี และการจัดการ พัฒนาผู้ประกอบการและทรัพยากรบุคคลของ SMEs สร้างและขยายโอกาสด้านการตลาดแก่ SMEs เพิ่มขีดความสามารถของสถานการเงินและสร้างกลไกเสริมทางการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของธุรกิจ พัฒนาวิสาหกิจชุมชน และสร้างความเชื่อมโยงและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจครบวงจร

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ดุลการค้าและดุลบัญชีเงินสะพัด คาดว่าในปี 2545 นี้ ประเทศไทยจะมีดุลการค้าเกินดุลประมาณ 2.22-2.55 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งอาจจะลดลงจากปี 2544 ในขณะที่การเกินดุลบัญชีเดินสะพัดคงจะอยู่ที่ประมาณ 5.9-6.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยลดลงจากปีก่อนเช่นเดียวกัน สำหรับปี 2546 การขยายตัวของการนำเข้า และการใช้จ่ายของประชาชนในประเทศจะส่งผลให้ฐานะการเกินดุลทั้งสองมีแนวโน้มที่จะลดลงไปอีกจากปี 2545 โดยการเกินดุลการค้าอาจจะเหลือเพียง 1.1-1.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่การเกินดุลบัญชีเดินสะพัดอาจจะอยู่ที่ประมาณ 4.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐเท่านั้น ทุนสำรองระหว่างประเทศ คาดว่าจะอยู่ที่ 33.8-34.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ ปลายปี 2545 เมื่อเทียบกับ 33.0 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ สิ้นธันวาคม 2544 ทั้งนี้ การปรับเพิ่ม ของทุนสำรองระหว่างประเทศในปี 2545 จะเป็นผลมาจากฐานะการเกินดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดในขณะที่เงินทุนไหลออกสุทธิจะลดตัวลง ซึ่งส่งผลให้ดุลการชำระเงินของประเทศมีฐานะเกินดุล (คาดว่าประมาณ 708-1,036 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ส่วนในปี 2546 คาดว่าการเกินดุลบัญชีสะพัดและดุลการชำระเงิน จะส่งผลให้ทุนสำรองระหว่างประเทศขยับขึ้นอีกจากปี 2545 เป็นประมาณ 34.5 - 34.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ ปลายปี 2546

1.1.4 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

สำหรับสภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือนของทุกภาคของประเทศไทยมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่ารายจ่าย ทั้งนี้ครัวเรือนในภาคต่างๆ มีสัดส่วนของรายจ่ายต่อรายได้อยู่ระหว่างร้อยละ 75.9-85.9 ของรายได้ของครัวเรือน ในแต่ละภาคครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนสูงที่สุด ขณะที่ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการมีสัดส่วนต่ำที่สุดสำหรับเรื่องหนี้สิน จำนวนหนี้เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีหนี้สินคิดเป็น 124,330 บาท สูงกว่าปี 2541 ร้อยละ 0.9 โดยครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินสูงขึ้น เมื่อเทียบกับปี 2541 ในอัตราร้อยละ 17.6 รองลงมาเป็น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ในอัตราร้อยละ 9.6 และ 2.2 ตามลำดับ ขณะนี้

หนี้สินของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ และภาคกลางลดลง ในอัตราร้อยละ 1.4 และ 5.9 ตามลำดับ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

พัฒนาการทางประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์

บ้านลำโพง ตั้งมาประมาณ 100 ปีมาแล้ว ชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาอยู่บริเวณหนองน้ำเพราะอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำมาหากิน และบริเวณมีต้นลำโพงอยู่เป็นจำนวนมากจึงตั้งชื่อให้ชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านลำโพง”

การตั้งถิ่นฐาน

บ้านลำโพงเริ่มก่อตั้งมาประมาณ 100-200 ปีมาแล้ว คนกลุ่มแรกที่มา เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านก็คือบรรดาญาติตายาย หรือคนแก่เฒ่าสมัยก่อน ได้พากันเข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินในพื้นที่ปัจจุบันโดยเริ่มอพยพมาจากบ้านเก่า ต.พุดซา อ.เมือง จ. นครราชสีมา สาเหตุที่อพยพมาจากบ้านเดิมเพราะการคมนาคมไม่สะดวก ลำบากในการไปมาหาสู่กัน ห่างไกลจากแหล่งน้ำ และจำนวนของประชากรได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้พื้นที่ที่จะสร้างที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอ ทำให้ประชาชนอพยพครอบครัวมาสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่ปัจจุบัน

การขยายตัวของประชากร

สภาพปัจจุบันในหมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือน 190 ครอบครัวย มีบ้านทั้งหมด 190 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 996 คน แบ่งเป็นชาย 490 คน หญิง 506 คน ปัจจุบันประชากรเยอะมากจึงแบ่งการปกครองเป็นหมู่ที่ 18 คือ บ้านลำโพงได้ในปัจจุบันอีก 1 หมู่บ้าน

ระบบนิเวศน์ของชุมชน

ทำเลที่ตั้ง

บ้านลำโพง หมู่ 13 เป็น 1 หมู่บ้านใน 18 หมู่บ้านของ ต.พุดซา อ.เมือง จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเมือง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองนครราชสีมา ประมาณ 19 กิโลเมตร

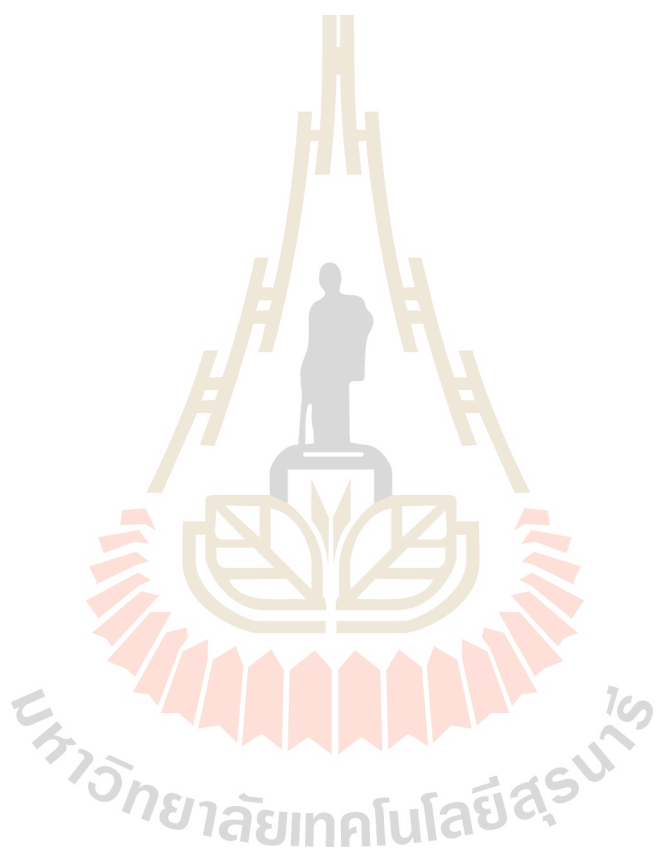
อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลกำแพง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ทิสได้ ติดต่อกับบ้านหนองขารักษ์ ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัด
นครราชสีมา

ทิสตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ทิสตะวันตก ติดต่อกับบ้านเขว้า ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สภาพภูมิศาสตร์

สภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านลำโพงก่อนที่จะตั้งหมู่บ้านในอดีตเป็นป่าไม้ มีดินลำโพง ดินแดง ดินรังขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก และมีหนองน้ำอยู่ 2 แห่ง ด้วยกัน คือ หนองกระทุ่ม หนองระมั่งแต่ในปัจจุบันหนองระมั่งได้กลายเป็นทุ่งนาไปแล้ว หนองกระทุ่มเป็นแหล่งน้ำที่ใช้หล่อเลี้ยงการดำรงชีวิตของชาวบ้านอยู่มีน้ำใช้สามารถทำนาได้ ส่วนหนองระมั่งนั้นได้ถูกทำการถมดินทำเป็นที่อยู่อาศัยบ้างแล้วเป็นบางส่วนและยังมีบึงลำโพงที่ชาวบ้านใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

ระบบสาธารณูปโภค

ถนนเมื่อเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านลำโพงมีสภาพเป็นถนนแบบขอยเล็ก ๆ เป็นดินทราย เป็นถนนลูกรัง เมื่อ พ.ศ. 2532 ยาว 2 กิโลเมตร ถนนในหมู่บ้านทั้งหมดยาว 5 กิโลเมตร โครงการที่เข้ามาช่วยทำถนนในหมู่บ้าน คือโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลพุดซา เทศบาลตำบล พ.ศ. 2542 เป็นระยะ 200 เมตร และโครงการมิยาซาวาแพลน ปี 2542 ได้ถนนลูกรัง 1 กิโลเมตร

ไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ. 2527

ประปาหมู่บ้านสร้างเมื่อ พ.ศ. 2537

ระบบวัฒนธรรม

ในบ้านลำโพง มีการทำบุญประจำปี ตามประเพณีใหญ่ๆ ที่วัด คือวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา จะมีชาวบ้านหลังไหลมาบุญที่วัดลำโพง

วัดลำโพงเป็นวัดประจำหมู่บ้าน ใช้ร่วมกันทั้ง 2 หมู่ คือ หมู่ 13 บ้านลำโพง และบ้านลำโพงใต้ หมู่ 18 ปัจจุบันมีพระภิกษุจำนวน 8 รูป เณร 2 รูป เจ้าอาวาสวัดลำโพง คือพระอาจารย์โชนิต วรรณ

การศึกษาและโรงเรียน

โรงเรียนในหมู่บ้านไม่มี คนในหมู่บ้านต้องไปศึกษาที่นอกหมู่บ้าน คือ ระดับประถมศึกษาที่ใกล้หมู่บ้าน คือโรงเรียนบ้านหนองยารักษ์-ลำโพง

จำนวนสมาชิกที่ไปศึกษานอกหมู่บ้าน รวม 290 คน แยกได้ดังนี้

1. ระดับประถมศึกษา 184 คน
2. ระดับมัธยมศึกษา 78 คน
3. นักศึกษาผู้ใหญ่ 5 คน
4. สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา 23 คน

เศรษฐกิจของบ้านลำโพง

ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านราษฎรมีการประกอบอาชีพทอเสื่อ, ทำเครื่องปั้นดินเผา สาเหตุที่เลิกทำคือ ขาดวัตถุดิบ, วัสดุอุปกรณ์ ปัจจุบันมีอาชีพเลี้ยงสัตว์, ทำนา, ค้าขาย จะเห็นว่าชาวบ้านมีอาชีพทำนาเกือบทุกหลังคาเรือน เพราะมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 2,700 ไร่ เป็นที่นา 1,700 ไร่ เป็นที่สวน 700 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัย 300 ไร่ มีผลผลิตทั้งหมู่บ้าน (ข้าว) 600 เกวียน ปัจจุบันในหมู่บ้านมีร้านค้าทั้งหมด 7 ร้าน มีโรงสี 1 โรง มีการเลี้ยงสัตว์ วัว 195 ตัว ควาย 3 ตัว สุกร 160 ตัว มีการทำไร่มันสำปะหลัง 20 ครอบครั้ว มีผลผลิตขายได้ 500,000 บาทต่อปี และปลูกพืชผักสวนครัวขาย ได้ 300,000 บาทต่อปี แล้วแต่ช่วงราคาในระยะนั้น (ระยะที่ผลผลิตขายได้)

ราษฎรในหมู่บ้านไปขายแรงงานนอกหมู่บ้าน จำนวน 32 ครอบครั้ว มีจำนวน 40 คน ทุกคนไปทำงานส่งเงินเข้าหมู่บ้านประมาณ 480,000 บาท

สุขภาพอนามัย

คนในหมู่บ้านลำโพงไม่ค่อยมีโรคภัยไข้เจ็บ มีสุขภาพดี แข็งแรงสมบูรณ์ เพราะช่วงนี้มีนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคของรัฐบาลเข้ามา และมีการสำรวจข้อมูลสุขภาพอนามัยของเด็กตาม จปฐ. ทุกปี ส่งให้สถานีนามัยหนองยารักษ์ เมื่อเวลาเจ็บป่วยชาวบ้านในหมู่บ้านก็จะไปทำการรักษาที่สถานีนามัยหนองยารักษ์

2. ผลการประเมินโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวมของกองทุนหมู่บ้านลำโพง มีผลการดำเนินงานโดยสามารถแจกจ่ายละเอียดยังได้ดังต่อไปนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านลำโพง พบว่า ชาวบ้านในหมู่บ้าน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ทำความเข้าใจกับนโยบายที่จัดสรรเงินล้านบาทลงมาในแต่ละหมู่บ้านทั่วประเทศ ชาวบ้านพอใจและเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของนโยบายรัฐบาล ซึ่งมีเพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มและการแก้ไขปัญหา เสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของชาวบ้านในหมู่บ้าน พร้อมทั้งให้ชาวบ้านซึ่งเป็นคณะกรรมการแสดงถึงศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. เงิน 1 ล้านบาท เป็นเงินที่รัฐบาลได้จัดสรรลงมาให้แก่ละหมู่บ้านใน กองทุนหมู่บ้านลำโพง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของหมู่บ้าน และส่งเสริมเศรษฐกิจระดับ ฐานรากของประเทศให้ดีขึ้น กองทุนบ้านลำโพง หมู่ 13 นี้ได้รับโอนเงิน 1 ล้านบาทจากรัฐบาล เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2544 เข้าบัญชีของธนาคารออมสิน สาขาลนนนวมมนตรี ซึ่งโอนเงินผ่านธนาคารทาง บัญชีเลขที่ 06-4310-20-098282-2 เพื่อให้สมาชิกกองทุนทำการกู้ยืมนำไปลงทุน และดำเนินการ ตามโครงการตนเองที่ขึ้นกู้ และชำระหนี้บางส่วนที่ติดค้างกับธนาคารสหกรณ์ การชำระหนี้กองทุน หมู่บ้านนี้มีการทำสัญญาชำระหนี้เป็นรายปี พร้อมดอกเบี้ย ซึ่งกฎข้อบังคับกองทุนบ้านลำโพงได้ กำหนดวันครบสัญญาคือ 1 ปี นั่นคือภายในเดือนตุลาคม 2545 ตลอดระยะเวลาเกือบ 1 ปี ตอนนี้อยัง ไม่ครบกำหนดชำระคืนเงินกู้ เรายังไม่ทราบอนาคตถึงการมีศักยภาพในการชำระหนี้คือหรือ ศักยภาพของการทวงหนี้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสมาชิกกองทุนที่ผ่านการอนุมัติเงินกู้ สามารถแยกเป็นกลุ่มอาชีพต่างๆ ได้ดังนี้

1. การผลิตผลทางการเกษตรแยกได้ดังนี้			
1.1	ปลูกพืช (ทำนา, ทำไร่, ทำสวน)	37 ราย	เงินกู้ 371,000 บาท
1.2	เลี้ยงสัตว์	41 ราย	เงินกู้ 362,000 บาท
2.	ค้าขาย	14 ราย	เงินกู้ 157,000 บาท
3. การบริการ			
3.1	ช่างซ่อม	3 ราย	เงินกู้ 35,000 บาท
3.2	ซื้อของเก่า	4 ราย	เงินกู้ 47,000 บาท
			รวมยอดเงินกู้ 973,000 บาท

3. คณะกรรมการหมู่บ้าน (คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน) คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน หลังจากที่ได้มีการประชุมชาวบ้านทั้งหมด เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2544 นั้นมีวิธีการ คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านดังนี้ กองทุนหมู่บ้านลำโพง หมู่ 13 มีนายไผ่ กกสันเทียะ เป็นประธานกองทุนหมู่บ้าน เริ่มด้วยโดยการให้หัวหน้าของครอบครัวเสนอชื่อที่ละชื่อ และมีการ ยกมือนับคะแนน มีคนรับรองผู้มีเสียงเกินครึ่งหนึ่งของชาวบ้านที่เข้าประชุมได้ตำแหน่งเป็น กรรมการทันที (ไม่มีการแข่งขัน) ได้ผลคัดเลือกเป็นคณะกรรมการตามระเบียบสำนักนายก รัฐมนตรี ซึ่งมี 15 คน เป็นชาย 8 คน หญิง 7 คน พร้อมด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาอีก 8 คน คณะกรรมการที่ผ่านการคัดเลือก โดยชาวบ้านในหมู่บ้านซึ่งมีคุณสมบัติถูกต้องตามระเบียบกองทุน มีความรู้ ความสามารถ และได้รับความไว้วางใจอย่างมากจากชาวบ้าน ซึ่งคณะกรรมการทั้งหมด เข้ามาบริหารจัดการกองทุนโดยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ตามความเหมาะสมและตามความ

ถนัดของแต่ละคน โดยคณะกรรมการได้ร่วมกันร่างระเบียบข้อบังคับกองทุน พร้อมกับชาวบ้านเพื่อใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านร่วมกันมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ และพิจารณาโครงการที่สมาชิกขอทำอย่างชอบธรรม

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วย A

1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้กองทุนบ้านลำโพง พบว่า กองทุนหมู่บ้านลำโพงมีสมาชิก 113 ราย มีผู้กู้ 99 ราย กระบวนการคัดเลือกผู้กู้กองทุนบ้านลำโพงมีการคณะกรรมการกองทุนคอยพิจารณาจาก โครงการที่ผู้กู้ทำมาเพื่อยื่นกู้เงินไปประกอบอาชีพโดยมีหลักพิจารณาดังนี้ ความเป็นไปได้ของโครงการ ประสพการณ์ของอาชีพ หรืออาชีพเดิมของผู้กู้ ความต้องการของด้านตลาด โครงการสามารถดำเนินได้จริง และมีความคุ้มค่าต่อการลงทุนจริงๆ

2. กระบวนการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านลำโพงหมู่ 13 พบว่า คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านได้มีคณะกรรมการตามหน้าที่ต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมายหรือตนเอง ถนัด คณะกรรมการกองทุนที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการทำบัญชีคือ เภรัญญิก และผู้ช่วยเพรัญญิก 2 คน ซึ่งได้ผ่านการอบรมทำบัญชีเบื้องต้นมาแล้ว จึงสามารถทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ส่งธนาคารแต่ละเดือน ยังไม่มีปัญหาเพราะเพรัญญิกเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ เป็นข้าราชการเกษียณอายุมาทำหน้าที่จึงผ่านไปด้วยดี

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) จะเห็นได้ว่า ผลโดยตรงที่เกิดกับชาวบ้าน คือ การแก้ปัญหาระบบหนี้รายทุนนอกระบบ ซึ่งเราพบว่าก่อนหน้านี้ชาวบ้านได้ไปทำการกู้หนี้ยืมสินนอกระบบในอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น การเกษตร, ค้าขาย, บริการ และอื่นๆ ซึ่งในปัจจุบันได้มีเงินกองทุนหมู่บ้านเข้ามาเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพ ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องหันไปพึ่งเงินนอกระบบไม่ต้องวิตกกังวลกับอัตราดอกเบี้ยในอัตราที่สูง และระยะเวลาการชำระหนี้คืนก็คือ 1 ปี ทำให้มีการจ้างงานในหมู่บ้าน มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้านมากขึ้น ซึ่งเป็นผลให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้นตามไปด้วย

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่าตั้งแต่มีกองทุนหมู่บ้านเข้าไปในหมู่บ้านแล้ว ทำให้เป็นผลมีการรับผิดชอบร่วมกันมากขึ้น เป็นการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น ประชุมทุกเดือน หรือมีเวทีประชาคม ฯลฯ ทำให้แสดงถึงความสมัครสมานสามัคคี และความรับผิดชอบต่อร่วมกันนั่นเอง

3. ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) พบว่าธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อมีเงินสักก้อนเข้ามา ทุกคนก็เกิดความโลภอยากที่จะได้ เช่นเดียวกับมีเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท

เข้ามาก็มีคณะกรรมการกองทุนและมีสมาชิกกู้เงินบารายที่ยื่นกู้แล้วได้เงินไม่ตรงตามจำนวนที่ยื่นขอกู้ทำให้เกิดความไม่พอใจกันขึ้น จึงปักใจเชื่อว่ามีการเล่นพรรคเล่นพวกกันจริงๆ แล้วชาวบ้านไม่เข้าใจว่าการพิจารณาเงินกู้ นั้นทำโดยการพิจารณาจากความเป็นไปได้ของโครงการจริงๆ และความเป็นไปได้ทางการตลาด นั่นจึงเป็นเหตุเกิดความไม่ไว้วางใจในระหว่างกลุ่มผู้กู้

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจกรรมของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของตัวหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมของผู้กู้ เราจะเห็นได้ว่าผู้กู้ส่วนใหญ่จะมีอาชีพเดิมที่ทำอยู่กันแล้ว เพียงแต่ขาดเงินทุนหมุนเวียนหรือ ไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ นั่นก็คือ มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพอยู่แล้ว ทำให้การกู้เงินนำไปลงทุนเป็นไปได้อย่างง่าย ไม่ต้องหาเจ้าหน้าที่ไปอบรมให้ใหม่ อย่างอื่นไม่น่าจะมีปัญหาอะไรที่เป็นอุปสรรค

2) รายได้ครอบครัว เราจะเห็นได้จากก่อนหน้าที่จะมีกองทุนหมู่บ้านเข้ามา ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่แบกภาระหนี้สินที่มีต่อการกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และการกู้หนี้ยืมเงินจากนายทุนนอกระบบ ทำให้เกิดเป็นภาระหนี้สินระยะยาว ประกอบกับดอกเบี้ยในอัตราที่สูงจะนั้นรายรับจึงไม่พอกับรายจ่าย

3) สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มผู้กู้ ผู้กู้ส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นของตนเอง ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายไปอีกทางหนึ่งซึ่งไม่ต้องจ่ายค่าเช่า และการประกอบอาชีพจากโครงการที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่จะทำอยู่ที่บ้าน ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปทำงาน (ประกอบอาชีพ) และทำให้สมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำงาน ไม่ต้องจ้างงาน (แรงงาน) นอกบ้านทำให้มีการงานทำทุกคน จึงช่วยลดปัญหาการว่างงานอีกทางด้วย

2.2.2 ผลประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน จะเห็นได้ว่ามีจำนวนตั้งแต่ 5,000 บาท ถึง 20,000 บาท มีการกระจายเงินกองทุนหมู่บ้าน ไปถ้วนทั่วหน้าไม่มีการลำเอียง จะเห็นได้ว่าไม่มีปัญหาใดๆ เกิดขึ้น แล้วแต่เขียนโครงการขอกู้ขึ้นมาเป็นโครงการที่เป็นการดำเนินได้จริงๆ มีความเป็นไปได้ด้านการตลาดก็จะได้เต็มจำนวนที่เขียนมา

2) การนำเงินที่กู้ได้ไปใช้จ่าย เราจะพบว่าส่วนใหญ่ชาวบ้านที่ทำการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านและนำเงินไปใช้ตรงวัตถุประสงค์ที่ยื่นขอกู้ จะเห็นได้ว่า กิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้านเติบโตขึ้น เช่น กู้ไปค้าขายก็จะมีกิจการที่ใหญ่โตขึ้นนั่นเอง

3) จำนวนกำลังแรงงานในการทำงาน จะพบว่า ผู้กู้แต่ละรายจะใช้สมาชิกในครอบครัวเป็นแรงงานเสียส่วนใหญ่ เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิตนั่นเอง หรือไม่ว่าจะเป็นการทำงาน ก็จะมีการขอแรงในช่วงเก็บเกี่ยว เราจะเรียกว่า การลงแขกนั่นเอง

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1) การทำกิจกรรมอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย เราจะเห็นได้ว่าในบรรดาผู้กู้แต่ละราย ยังไม่มีการทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย อย่างถูกต้อง จึงทำให้ไม่สามารถคำนวณหาต้นทุนที่แน่นอนนั่นเอง

2) การหาดตลาดรองรับสินค้า (ผลผลิต) ที่ดินนั่นเอง ในผู้กู้แต่ละรายไม่มีการวางแผนที่ดี ในการผลิตสินค้าแต่ละอย่างต้องหาดตลาดรองรับที่แน่นอนและแนวทางการตลาด เมื่อผลิตสินค้ามากก็วิ่งหาดตลาดรองรับทำให้สิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่าย ไม่มีผู้ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง

3) การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทำให้หูตากว้างไกล มีประสบการณ์และทักษะในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ผลผลิตของตนเองให้ดียิ่งขึ้น ทำได้โดย การดูทีวี, ฟังวิทยุ, อ่านหนังสือพิมพ์, พูดคุยกับเพื่อนบ้าน เป็นต้น

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผลโดยตรง (Immediate Result) เราจะเห็นได้ว่าหลังจากที่สมาชิกกองทุนทำการกู้เงินจากกองทุนไปแล้วนั้นทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้จากการประกอบอาชีพอยู่แล้วหรือมีอาชีพเสริมเพิ่มขึ้น และส่งผลให้เศรษฐกิจฐานรากของประเทศคือหมู่บ้านดีขึ้นด้วย

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่า ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ ก็คือ ถ้าเขียนโครงการว่าไปทำการค้าขายหรือการบริการต่างๆ มีการนำเงินทุนไปใช้หมุนเวียนอยู่สม่ำเสมอทำให้ไม่สามารถระบุนรายรับที่แน่นอนได้ เป็นต้น

3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) พบว่า เกิดโครงการ One Village One Product หรือสินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์นั่นเอง เป็นสินค้าจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน นำวัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นมาผลิตออกจำหน่ายให้คนรู้จักหมู่บ้านของเราและเศรษฐกิจหมู่บ้านดีขึ้นไปด้วย

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กูตามอาชีพต่างๆ ในหมู่บ้านตำโพง หมู่ 13 ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเดิมๆ กันทั้งนั้น เช่น ทำนา, ทำไร่, ทำสวน, เลี้ยงสัตว์, ค้าขาย, การบริการ, รับราชการ, อื่นๆ เป็นต้น ยังไม่มีการประยุกต์นำเอาเทคโนโลยี ที่ทันสมัยก้าวหน้ามาใช้ในการผลิตมากนัก อาศัยแรงงาน รออรรถมาติ เช่น น้ำต้องใช้ น้ำจากธรรมชาติ คือ น้ำฝนนั่นเอง เป็นส่วนสำคัญในการประกอบอาชีพ เราสามารถสรุปนำเทคนิค มาช่วยในการดำเนินธุรกิจที่ดีได้ดังนี้

3.1 อาชีพทำไร่, ทำนา, ทำสวน ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์พืชที่ดี, ปุ๋ย, เงินทุน, ที่นาที่ซึ่ง ติดกับคลองชลประทาน หรือที่ทำไร่, ทำสวนก็ค้ต้องมีแหล่งน้ำที่สะดวกนั่นเอง กระบวนการที่ดี ได้แก่ การผลิตที่เป็นกระบวนการเป็นขั้นตอน เช่นการทำนา มีการใช้รถไถนาแบบเดินตาม หรือ รถไถใหญ่เข้ามาช่วย การใช้เครื่องเกี่ยวข้าวหรือเครื่องสีข้าว เพื่อเป็นการลดแรงงานและค่าใช้จ่าย ซึ่งนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วย ทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพสูง ปริมาณที่พอเหมาะได้แก่ มีการจัดสรรไว้อย่างการทำนา มีการแบ่งไว้ขาย, แบ่งไว้สำหรับทำพันธุ์, แบ่งไว้เพื่อการบริโภค เป็นต้น

3.2 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ พ่อพันธุ์, แม่พันธุ์, เงินทุน, อาหาร, ยารักษา โรค, สถานที่เลี้ยง กระบวนการผลิตที่ดีได้แก่ กระบวนการเลี้ยงสัตว์ต้องมีประสิทธิภาพเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการให้อาหาร, ให้อากาศ หรือตลอดทุกกระบวนการ การเลี้ยงสัตว์นั้น ยังไม่มีการเลี้ยง แบบเป็นอาชีพหลัก เช่น ทำฟาร์ม ส่วนมาก จะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม รองจากอาชีพหลัก เลี้ยงเพื่อไว้ ขายเล็กๆ น้อยๆ เช่น ขายลูกบั้ง ขายหมูเนื้อบั้ง หรือเลี้ยงไว้เพื่อยามจำเป็นนั่นเอง ผลผลิตที่ดีนั้น ต้องมีการเลี้ยงแบบมีต้นทุนต่ำและหาตลาดรองรับที่แน่นอน

3.3 อาชีพค้าขาย ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ เงินทุน, ทำเลที่ตั้ง, สินค้า กระบวนการที่ดี คือ สินค้าต้องมีหลากหลาย ทำเลที่ตั้งจะต้องดูดี ง่ายต่อการเข้าไปใช้เลือกซื้อสินค้า สะอาดตา การ บริการต่อลูกค้าต้องดี ผลผลิตที่ดีคือมีสินค้าที่มีคุณภาพ ราคาถูกมาขายไม่ใช่สินค้าไม่มีคุณภาพ แต่ ราคาสูง จะทำให้เกิดการขาดทุน

3.4 อาชีพบริการ ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินทุน, ทำเลที่ตั้ง, ความสะดวก, ต้นทุนของ วัตถุดิบต่างๆ, กระบวนการผลิตที่ดี ได้แก่ การบริการที่ดีมีคุณภาพ ลูกค้ามีความสะดวก ไม่ใช่ระยะเวลา นาน เช่น ช่างซ่อมรถ ควรมีอะไหล่สำรอง เพราะระยะทางไกลจากตัวเมืองมาก ผลผลิตที่ดี คือ ราคาไม่แพง การบริการมีคุณภาพนั่นเอง

4. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.1 ผลที่เกิดจากเงินกองทุน 1 ล้านบาท ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพของหมู่บ้าน โดยไม่ต้องพึ่งเงินจากนายทุนนอกระบบทำให้มีการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น ช่วยลดหนี้นอกระบบที่มีดอกเบี้ยในอัตราที่สูงเป็นผลให้ชาวบ้านรู้จักการบริหารจัดการเงินกองทุนให้มีความยั่งยืนตลอดไป

4.2 เงินทุนสะสมอื่นๆ จะพบว่ามีการฝากเงินสัจจะทุกเดือนเป็นการฝึกนิสัยยอดออมให้กับชาวบ้านอีกทางหนึ่ง

4.3 ผลที่เกิดจากนโยบายกองทุนหมู่บ้าน จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการด้านต่างๆ ของกองทุนมีการแบ่งภาระหน้าที่รับผิดชอบกันแล้วแต่ความถนัดของตน เพื่อความเจริญก้าวหน้าของกองทุนนั่นเอง

4.4 ผลที่เกิดจากสภาพภูมิศาสตร์ จะพบว่า มีแหล่งน้ำน้อยที่ใช้ในการเพาะปลูก ส่วนใหญ่จะรอจากน้ำฝนซึ่งเป็นน้ำจากธรรมชาติ ถ้าปีไหนน้ำจากธรรมชาติดี ผลผลิตก็ดีขึ้นด้วย

4.5 ผลที่เกิดจากสภาพสังคม เราจะพบว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านลำโพงนั้นมีการอยู่กันแบบระบบเครือญาติ ระบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันนั่นเอง

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 5 ข้อ พบว่า

5.1.1 การเกิดกองทุนหมู่บ้านลำโพง พบว่า มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2544 ได้รับเงินโอนเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2544 มีสมาชิก 113 คน มีผู้ขอกู้ 99 คน ทั้งนี้เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของคนในหมู่บ้านนั่นเอง ที่อยากจะมีกองทุนหมู่บ้านเพื่อไว้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการประกอบอาชีพ รวมถึงการมีทัศนคติที่ดีต่อกองทุนหมู่บ้าน ประชาคมก่อนแข่งให้ทราบถึงผลดีการมีกองทุนหมู่บ้าน ประกอบกับชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจที่ดีจึงเกิดกองทุนนั่นเอง

5.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า มีการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนที่มีความรู้ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส ในการบริหารกองทุน 15 คน และมีผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาอีก 8 คน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันตามความถนัดของแต่ละคน โดยมีประธานกองทุนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดการร่างระเบียบทำโดยคณะกรรมการแล้วผ่านความเห็นชอบของชาวบ้านทั้งสิ้นกระบวนการพิจารณาการกู้ก็ทำโดยพิจารณาอย่างยุติธรรมจากโครงการที่ยื่นขอกู้ว่ามีความเป็นไปได้จริง จึงไม่น่าจะเป็นปัญหาต่อการบริหารกองทุน

5.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า ความสามารถของชุมชนในการพัฒนาและริเริ่มสร้างเสริมศักยภาพให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ไม่ว่าจะเป็นการหาความรู้เพิ่มเติมมาเพื่อพัฒนาอาชีพของตนเองให้ดีขึ้น และมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียง เป็นอย่างดี

5.1.4 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า คนในหมู่บ้านลำโพงมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีการประกอบอาชีพที่หลากหลายรวมถึงนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ และมีการยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น ปรึกษาหาความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งส่งผลไปยังความเข้มแข็งของชุมชนเกิดความสมัครสมานสามัคคีนั่นเอง

5.1.5 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า มีการชี้แนะเรื่องหลักการสำคัญ และนโยบายกองทุนหมู่บ้านให้ชาวบ้านเข้าใจว่า เป็นของทุกคน ไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่ง ต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุนให้คงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ พบว่า

5.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

- 1) การมีกองทุนหมู่บ้านเป็นกลุ่มทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพ ทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้น
- 2) ทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็งของชุมชนและชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาและบริหารกองทุนด้วยตนเอง
- 3) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน จะเห็นได้ว่าทุกคนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกิจกรรมสำคัญอันนี้ เป็นว่าได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายคือมีความสำคัญทุกคน ไม่ก่อให้เกิดการแตกแยก มีแต่ความสมัครสมานสามัคคี

5.2.2 ปัจจัยด้านลบ พบว่ามีดังนี้

- 1) การเกิดวิกฤตการณ์น่าจะเกิดขึ้นเนื่องจากการชำระเงินคืนเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป
- 2) มีคนบางกลุ่มไม่ยอมให้จัดตั้งกองทุนเพราะ ไม่สนับสนุนให้ประชาชนเป็นหนี้

5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ พบว่า มีหน่วยองค์กรที่ให้ความรู้ด้านการเกษตร เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ ทำให้เกิดการต่อต้านจากคนบางกลุ่ม จึงเกิดการไม่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

5.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

5.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนดพบว่า มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ มีความซื่อสัตย์สุจริตมีความสามัคคีปรองดองกัน มีโอกาสในการหาความรู้เพิ่มเติม ครอบครัวในหมู่บ้านมีความอบอุ่น มีการสร้างงาน สร้างรายได้ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นมีการวางแผนและแก้ปัญหาาร่วมกัน

5.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า สมาชิกในหมู่บ้านลำโพงมีความเป็นอยู่ที่อบอุ่น รักใคร่ปรองดองกัน อยู่กันแบบเครือญาติ ฟังพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นซึ่งเห็นได้จากการจัดเวทีประชาคม สมาชิกมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมกันน้อย แต่ชาวบ้านก็มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้โดยการประกอบอาชีพที่สุจริต มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของครอบครัว

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในกรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้าน บ้านลำโพง หมู่ 13 ตำบลพุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1.1 เพื่อต้องการทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเข้ามาแล้วมีผลทำให้ยกระดับความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่กู้เงินค้ำขึ้นมากน้อยเพียงใด

1.2 เพื่อศึกษาถึงการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านว่าคณะกรรมการมีศักยภาพ ในการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

1.3 เพื่อต้องการทราบถึงระเบียบกองทุนของแต่ละหมู่บ้านมีความรัดกุมหรือไม่

1.4 เพื่อต้องการทราบถึงปัจจัยด้านบวกและด้านลบ มีอิทธิพลส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของโครงการกองทุนหมู่บ้านมีอะไรบ้าง

1.5 เพื่อศึกษาว่าท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารการเงินกองทุนของตนเองเพียงใด

1.6 เพื่อต้องการทราบถึงการสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนหรือไม่

1.7 เพื่อศึกษาถึงตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารและการจัดการกองทุนหมู่บ้าน

1.8 เพื่อศึกษาถึงว่าเมื่อมีกองทุนหมู่บ้านเข้ามาแล้วท้องถิ่นมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิภาพของสมาชิก

2. วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. เริ่มต้นด้วยการศึกษาถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหลักของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เข้าใจโดยละเอียด
2. ศึกษาการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านในชุมชนท้องถิ่น ที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ทำการลงพื้นที่ปฏิบัติงาน
3. ทำการวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านโดยใช้หลักการ ชิพพ์โมเดล และกำหนดตัวชี้วัด
4. เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ตามแบบรายงานที่ได้รับ เช่น บร. 1 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เพราะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ เป็นต้น ข้อมูลบางส่วนที่ยังไม่ได้รายละเอียดให้อาศัยแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เช่น กชช. 2ค , จปฐ. เป็นต้น
5. วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปข้อมูล
6. นำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ

3. ผลการดำเนินงาน

1. หน่วยระบบ A หรือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ดูแลการประเมินบริบทของหมู่บ้านจากประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านจะเห็นได้ว่าสภาพภูมิศาสตร์ของบ้านลำโพง มีสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการทำอาชีพการเกษตรซึ่งมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ คือ แต่ก่อนมีหนองน้ำ 2 แห่ง ด้วยกัน เดี่ยวนี้ หนองระมั่งกลายเป็นที่นาไปหมดแล้ว ส่วนหนองกระทุ่มเป็นแหล่งน้ำที่ใช้หล่อเลี้ยงการดำรงชีวิตของชาวบ้านลำโพง มีน้ำใช้สามารถทำนาได้ และมีบึงลำโพงอีก 1 แห่ง มีคลองน้ำชลประทาน ไม่ว่าจะเป็นการทำไร่ ทำสวน ทำนาเลี้ยงสัตว์ ส่วนระบบสังคมและวัฒนธรรมประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน มิให้ถูกหลานปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โครงสร้างพื้นฐานทางด้านสาธารณูปโภค เช่น ถนน , ไฟฟ้า , น้ำประปา , โทรศัพท์ ฯลฯ ไม่ว่าจะเป็นที่พหุภพกรรรมชาติ รวมไปถึงการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านและความเข้มแข็งของชุมชน มีผู้นำของชุมชนคือ นายไผ่ กกสันเทียะ ผู้ใหญ่บ้านนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านที่ดีพร้อม จึงทำให้บ้านลำโพงสามารถที่จะจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อบริหารจัดการเงินกองทุน 1 ล้านบาทได้ ซึ่งการคัดเลือกคณะกรรมการนั้นมีการเห็นชอบจากชาวบ้านทุกคนโดยเสนอชื่อแล้วโหวตลงคะแนน กองทุนหมู่บ้านนี้มีนายไผ่ กกสันเทียะเป็นประธานกองทุน ส่วนการร่างระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของกองทุนนั้น คณะกรรมการร่วมกันร่างระเบียบประกอบกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีแล้วนำมาอ่านให้สมาชิกและชาวบ้านฟังเพื่อผ่านความเห็นชอบจากทุกคน และมีการเตรียมพร้อมด้วยการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านถึงบทบาทหน้าที่และการบริหาร

จัดการไม่ว่าจะเป็นระเบียบ หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มีคณะกรรมการที่สามารถทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย เบื้องต้นได้ และสามารถดำเนินการซึ่งเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามระเบียบข้อบังคับ ไม่ว่าจะเป็นการรับสมัครสมาชิกการอนุมัติเงินกู้ การส่งเสริมการให้เงินกู้ การตรวจสอบ เป็นระยะ ๆ รวมทั้งมีการสร้างเครือข่าย การเรียนรู้ในชุมชน จะเห็นได้ว่ามีสมาชิกกองทุนจำนวนทั้งสิ้น 113 ราย กู้เงิน 99 ราย จำนวนที่ปล่อยกู้ 973,000 บาท ส่วนการชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยนั้นเป็นเวลา 1 ปี ถึงจะครบกำหนดชำระคืน ซึ่งสมาชิกกองทุนมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองจากประสบการณ์เดิม การบริหารจัดการและการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านซึ่งมีชาวบ้านเป็นคณะกรรมการ นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดขึ้นจากกองทุนหมู่บ้าน

2. หน่วยระบบ B หรือหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้

จากการประเมิน กระบวนการนำเข้าตลอดจน กระบวนการบริหารจัดการและผลผลิต การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้กู้ เราจะเห็นได้จากตัวชี้วัดคือ อาชีพเดิมของผู้กุนั้น มีส่วนเสริมสร้างประสบการณ์ผู้กู้ที่มีอยู่แล้วซึ่งผู้กุนำสิ่งที่ไปประกอบอาชีพเดิมซึ่งมีเงินทุนน้อยไม่พอรวมไปถึงสภาพการอยู่อาศัยสมาชิกในครอบครัว , รายได้ของครอบครัว ประกอบกับหนี้สินของครอบครัวที่มีอยู่ก่อนที่จะทำการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านทำให้เพิ่มแรงจูงใจหรือมีผลทำให้มีส่วนช่วยในการพัฒนาอาชีพตนเองอยู่แล้วให้ดีขึ้น คืออยากยกระดับฐานะของตนเอง นั่นเอง ซึ่งตรงนี้จะทำให้เราสามารถประเมินศักยภาพของผู้กู้ด้านความสามารถการชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยได้เป็นอย่างดี

ส่วนตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า ได้แก่ จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้, จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ, วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ, สถานที่วัสดุอุปกรณ์ และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ , ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และจำนวนแรงงานของผู้กู้ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีส่วนทำให้สามารถขยายกิจการที่มีอยู่แล้วให้เติบโตยิ่งขึ้น มีการเพิ่มการลงทุนจากที่มีอยู่แล้วได้จริง ซึ่งเป็นผลให้กิจการที่มีอยู่แล้วก้าวหน้าไปทางที่ดีและทำให้โอกาสในการประกอบอาชีพ ของผู้กู้ออกไปทางที่ดีขึ้น

ตัวชี้วัดกระบวนการ ได้แก่ ด้านการใช้จ่ายเงินกู้ , การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน การหาตลาด , การหาความรู้เพิ่มเติม เราจะเห็นได้ว่า ด้านการใช้จ่ายเงินด้านเงินกู้อีกมีการเป็นรูปธรรม มีการสรรหาตลาดที่ดีสำหรับผลผลิตของตนเอง และมีการหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาประกอบอาชีพของตนเองไม่ว่าจะเป็นด้านไหน ๆ ก็ตามเพื่อกิจการที่ดีนั่นเอง

ตัวชี้วัดด้านผลผลิต ได้แก่ ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้กู้ไม่ว่าจะเป็นผลโดยตรง ผลโดยอ้อม เราจะสามารถวัดความสำเร็จที่ได้ทั้งนั้น เช่น กู้ไปเลี้ยงสัตว์ , ค้าขาย , บริการต่าง ๆ ก็ สามารถประเมินผลที่ได้ เพราะระยะสั้น ส่วนการทำไร่ ทำนา ทำสวน ต้องใช้เวลาอย่างน้อย 1 ปี จึง เห็นผลงานส่วนผลโดยตรงคือ ช่วยพัฒนาอาชีพของชาวบ้านให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น ช่วยปลดหนี้สิน หลังจากกู้เงินแล้ว

อภิปรายความมีการสรุปดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านบ้านลำโพง บรรลุทั้ง 5 ข้อ ได้แก่

ข้อ 1 การเกิดกองทุนหมู่บ้านบ้านลำโพง เกิดจากความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน และเห็นความสำคัญของการมีกองทุน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาอาชีพเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน สร้าง รายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉิน จำเป็นเร่งด่วน ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา กองทุนให้มากขึ้น เพราะจำได้เป็นกองทุนที่ยั่งยืนตลอดไป เพราะเป็นของทุกคนไม่ใช่คนใดคน หนึ่ง

ข้อ 2 การมีระบบบริหารกองทุน กองทุนหมู่บ้านบ้านลำโพง มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการบริหารกองทุนมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างถูกต้อง ตามความถนัดของแต่ละคน มีการจัด โครงสร้างขององค์กรอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการมีชาย 8 คน หญิง 7 คน ตามหน้าที่ ต่าง ๆ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี และมีการร่างระเบียบข้อบังคับกองทุน ผ่านความเห็นชอบ จากชาวบ้าน เป็นต้น

ข้อ 3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง กองทุนหมู่บ้านบ้านลำโพงนั้นเปิดโอกาส ให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอจะเห็น ได้จากการมีเวทีประชาคม, การจัดการประชุม AIC เป็นต้น คือ การยอมรับฟังความคิดเห็นจากคนอื่น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การทำงาน แต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชน ภายนอก(ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง) อยู่นั่นเอง

ข้อ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านของกองทุนใน หมู่บ้านลำโพงเท่านั้น เช่นกลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่ม อสม. กลุ่มฌาปนกิจ เท่านั้น

ข้อ 5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น คือ บ้านลำโพงนั้นจะ เห็นได้ว่า มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งสามารถจัดตั้งกองทุนได้ คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์ ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน มีความสามัคคี มีการยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น การยกย่องผู้ทำความดี ยอมรับ นับถือผู้อาวุโส มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

1. ประสบการณ์ของคนในชุมชนที่ประสบความล้มเหลวมาก่อนจึงได้อาศัยเป็นบทเรียนที่ให้ความรู้แก่คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซาก
2. เกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างบุคคล กลุ่มและบุคคลภายนอก (ส่วนราชการ) มาให้ความรู้ในการประกอบอาชีพและเพิ่มประสบการณ์ , เพิ่มทักษะมากขึ้น
3. ประสบการณ์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จมาก่อน นำมาเป็นแบบอย่างที่ดีของชาวบ้านที่กำลังจะประกอบอาชีพ หรือผู้ที่จะเริ่มประกอบอาชีพ เพื่อให้มีการพัฒนาอาชีพที่เจริญยิ่งขึ้น
4. เกิดการเรียนรู้ การรวมกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่กันในการบริหารกองทุนอย่างดี และมีการยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่นอย่างถูกต้อง ก่อให้เกิดความสามัคคีสามัคคีนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนได้
5. กองทุนมีคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นช่วยกันบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากชุมชนเข้มแข็งนำไปสู่กองทุนที่พัฒนาที่ยั่งยืนคือเป็นแหล่งเงินหมุนเวียน เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้แก่ชาวบ้านต่อไป

2. ปัจจัยด้านลบ

1. สภาพภูมิอากาศไม่เหมาะสม เช่น อากาศแห้งแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทำให้การประกอบอาชีพไม่ได้ผลเท่าที่ควร
2. ชาวบ้านในหมู่บ้านยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคาร สหกรณ์และนายทุนซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูง ทำให้ขาดเงินหมุนเวียน เพราะต้องนำเงินส่วนหนึ่งไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถเพิ่มการลงทุนให้เจริญเติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น
3. ราคาผลผลิตตกต่ำ ตลาดรองรับผลผลิตไม่มีทำให้ชาวบ้านประสบปัญหาขาดทุน ไม่กล้าเสี่ยงในการลงทุน เพราะอาจจะประสบปัญหาขาดทุนมากขึ้น
4. ชาวบ้านในหมู่บ้านยังมีการรวมกลุ่มกันน้อยมาก ส่วนมากจะเป็นการรวมกลุ่มกันทางสังคม เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน , กลุ่มฉาบปูนกิจ , กลุ่ม อสม. เป็นต้น

3. การเกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนาม ผู้เขียนสารนิพนธ์ได้สร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในหมู่บ้านและภายในตำบลได้แก่ กลุ่มสมาชิกผู้กู้เงินกองทุนเป็นกลุ่มของการเรียนรู้ปัญหาพร้อมกัน พร้อมทั้งจะร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดโดยการจัดทำเวทีประชาคม เพื่อรับฟังความคิดเห็นและความรู้จากผู้อื่น เพื่อเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพ และความแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

ชาวบ้านในหมู่บ้านมีการรู้หน้าที่ของตนเอง การอยู่ในชุมชนมีการอยู่แบบสันติ มีการอยู่อย่างเสียสละ ค่อส่วนรวม ชาวบ้านในหมู่บ้านมีความรับสมานสามัคคี เป็นคนมีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีผู้นำที่เข้มแข็ง ชาวบ้านในหมู่บ้านยกย่องผู้ทำความดี ให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส

5. ผลโดยตรงและกระทบต่าง ๆ คือ

5.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) จะได้เห็นว่าผลโดยตรงที่เกิดกับชาวบ้าน คือ เมื่อชาวบ้านซึ่งเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้ทำการกู้เงินจากกองทุนไปประกอบอาชีพ เมื่อเวลาผ่านไปได้ระยะหนึ่ง แล้วแต่โครงการของสมาชิกที่กู้ไปว่าจะเป็นโครงการที่เห็นผลในระยะสั้นหรือระยะ 1 ปี เป็นต้นไปก็แล้วแต่ จะทำให้สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตและยั่งยืนตลอดไป

5.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) จะได้เห็นว่าหลังจากที่มีกองทุนหมู่บ้านเข้าไปแล้วนั้น สมาชิกที่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านไปประกอบอาชีพแล้วนั้น สามารถที่จะปลดเปลื้องภาระหนี้สินที่มีอยู่ได้แล้ว และสามารถที่จะเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพได้ เนื่องจากมีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง เป็นการเสริมสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของคนในหมู่บ้าน และทำให้หมู่บ้านมีเศรษฐกิจโดยรวมดีขึ้นด้วย

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) หลังจากที่มีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเข้ามาแต่ละหมู่บ้าน เราจะเห็นได้ว่า วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านในหมู่บ้าน เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น คือ จากขาดเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ก็มีเงินจากกองทุนหมู่บ้านมาช่วยในการพัฒนาอาชีพดีขึ้น มีการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนซึ่งประสพการณ์มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีประสพการณ์ในการทำงานมากขึ้นและแตกต่างจากไปจากเดิมในทางที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน มีดังนี้

เราจะเห็นได้จากกฎระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองควรมีการยืดระยะเวลาในการชำระหนี้จาก 1 ปี เป็น 2 – 3 ปี โดยมีการพิจารณาจากโครงการของผู้กู้ไปนั้น เป็นโครงการที่เห็นผลในระยะสั้นหรือระยะยาว เช่น ค้าขาย , บริการ ฯลฯ เป็นโครงการที่เห็นผลในระยะสั้น ส่วนการเกษตร เช่น ทำไร่ , ทำนา , ทำสวน , เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

การกู้เงินโดยการรวมกลุ่มเพื่อทำโครงการใหญ่ ๆ เพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน

ข. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน

ในการบริหารจัดการกองทุนควรมีการกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจนและแนวทางในการปฏิบัติไปในทางเดียวกัน เพื่อที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง

ค. ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ในการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน ในการเขียนโครงการขอกู้ในการประกอบอาชีพของสมาชิก ควรมีเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการตรวจสอบความเป็นไปได้ของโครงการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ก่อนที่จะมีการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ และการนำเงินไปดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้กู้ควรมีการลงบัญชีรายรับ – รายจ่าย ที่สามารถตรวจสอบได้ ถ้ามีการพิสูจน์หรือตรวจสอบหลักฐานในภายหลัง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของผู้กู้อย่างแท้จริง

ง. ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

ในการค้นคว้าหรือวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษา ความเป็นไปได้ของโครงการของผู้กู้ที่เสนอแนะแนวโน้มของตลาดในการรองรับผลผลิตรวมไปถึงข่าวสาร ข้อมูลของกลุ่มอาชีพใหม่ ๆ ที่จะนำเสนอให้แก่ชาวบ้านในหมู่บ้านและชุมชน เพื่อที่จะนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาอาชีพของหมู่บ้านและชุมชนให้เจริญและพัฒนาตลอดไป

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน.2544.คู่มือการดำเนินกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- .....2544.คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง,สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- .....2544.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 . สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- เจียม ไทยยิ่ง .ประสบการณ์เรียนรู้จากชาวบ้าน: กระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมในชุมชน.รายงานผลการดำเนินงานของสมาคมมิตรชนบท ต่อ LDAP. ประจำปี ไตรมาส.2529
- บัณฑุร อ่อนคำ "สถาบันการศึกษากับการพัฒนา". จุลสารทางเลือกการพัฒนา. 1 กันยายน 2525
- ประเวศ วะสี . ปฏิรูปการศึกษาไทย การยกเครื่องทางปัญญา : ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ในการปฏิรูปการศึกษา : การสร้างสรรค์ภูมิปัญญา. กรุงเทพฯ. อัมรินทร์วิชาการ และมูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์
- พรทิพย์ อาจณรงค์. การประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล "วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต " ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2526
- เขาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี.การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ.แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .2542. กรุงเทพฯ
- สมทรง อัสวกุล .ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3.สถาบันราชภัฏนครราชสีมา . 2540
- สมหวัง พิริยานุวัฒน์ . รวมบทความประเมินโครงการ.ครั้งที่ 3, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .2535. กรุงเทพฯ